

Stručná

KATOLICKÁ LITURGIKA

v otázkách a odpovědích

pro
obecné a měštanské školy.

Sepsal

Dominik Alois Špachta,
doktor bohosloví a osobní děkan v Karlíně.
(† 6. května 1859.)

Druhé, zcela přepracované vydání.

V Praze.

Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec.

1876.

Fr. A. Urbánek,

kněhkupectví

pro paedag. literaturu a učebné pomůcky pro školy,
v Praze,

(na Vodičkově ulici č. 20. nové),

 Vyznamenán pro paedag. sklad svůj chvalným diplomem od
Budče Počátecké, Kolínské výstavy r. 1875 a čestným členstvím
učit. spolku slovenského při valné hromadě v Stupavě u Modré.

upozorňuje na následující díla:

NB. Každá zakázka těchto a jiných *kdekoli* vydaných a oznáme-
ných děl vyřizuje se u mne vždy, *pokud poněkud lze, hned a*
správně!

Ježíš, přítel dítek.

Modlitby a zpěvy pro mládež.

Dle P. Jaisa

prací prof. Jana F. Svobody, spisovatele „Zlatodolu“.

Druhé, opravené vydání.

Cena 60 kr., váz. 1 zl. i více dle jakosti vazby.

„Časopis katol. duchovenstva“, ve věcech katol. bohosloví hlas
nejkompetentnější, píše v seš. 2. r. 1875 doslovně takto:

„Mimo jiné dle Jaisa upravené překlady vydal zvěčnělý prof.
Svoboda († 1864) také pěknou modlitební knihu od téhož spiso-
vatele sestavenou, kterou tuto v *nové a sličné úpravě* závod paně
Urbánkův na světlo vydává. V první části nalezáme kratičká roz-
jímání a modlitby ranní, k jídlu, večerní, ke mši sv., ku sv. zpo-
vědi a sv. přijímání, na výroční slavnosti a jiné *vhodné*. Druhá
část (str. 130—200) podává hlavní litanie a *výbor krásných písní*
církevních. Spůsobem *vládné* promluvy Ježíše, přítele dítek, k mla-
distvé duši vštěpují se tuto *útlému* věku *četné pravdy* dogmatické,
pevné zásady mravního života a spolu příběhy biblické ve známost
se mu uvádějí. Jestli tedy rozjímání s modlitbou v knížce té úzce
spojeno. *Obé sepsáno jest v duchu zbožném slohem vybraným*
útlému citu mládeže zcela přispůsobeným, tak že knížku tuto k nej-
lepším modlitebním knihám *pro mládež* vším právem *řaditi můžeme*.
Obzvláště by se po našem zdání *výborně hodila pro žáky*
nižších gymnasií, reálek a škol občanských. Tisk jest zřetelný,
papír pěkný, především pak ozdobou u nás řídkou jest překrásný
ocelotiskový obrázek žehnajícího Spasitele. Redakce.“

„Čech“ píše v čís. 67. dne 23. března 1875:

„Knížečka tato *vyniká dobrým výběrem modliteb, čtení nábož-
ného a písní, jichž překlad vesměs jest vzorný. Ozdobena jest
obrázkem Ježíše Krista dítky žehnajícího.*“

Učení katolického náboženství pro I. třídu

nižších škol středních. Sepsal Jan Ev. Hulakovský, katecheta
při c. k. r. gymnasiu v Třeboni. Ceny: seš. 56 kr., váz. 68 kr.

 Schválil biskupský Ordinariat Budějovický.

Stručná

KATOLICKÁ LITURGIKA

v otázkách a odpovědích

pro

obecné a měštanské školy.

Sepsal

Dominik Alois Špachta,

doktor bohosloví a osobní děkan v Karlině.

(† 6. května 1859.)

Druhé, zcela přepracované vydání.

V Praze.

Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec.

1876.

Ú v o d.

Ot. *Co je liturgika?*

Odp. Liturgika je kniha o svatých obřadech (ce-
emoniích).

Ot. *Od koho mají původ obřady v církvi katolické?*

Odp. Některé ustanovil Pán Ježíš sám, jiné pak mocí
d něho udělenou zavedla církev svatá.

Ot. *V jaké řeči vykonávají se obyčejně obřady?*

Odp. V řeči latinské, poněvadž byla tehdáž v Římě
becnou mluvou, nyní pak má naznačovati jednotu mezi
árody rozličnými, kteří se k církvi přiznávají.

Ot. *Jak se rozděluje liturgika?*

Odp. Na dvě částky, na všeobecnou a zvláštní.

Částka první.

Ot. *Čeho jest potřebí k vykonávání svatých ob-
adů?*

Odp. K vykonávání sv. obřadů potřebí jest: *osob,*
vísta, nářadí a času.

I.

O osobách bohoslužebných.

Ot. *Kdo koná obřady v církvi katolické?*

Odp. Osoby stavu duchovního (klerikové) *nižších a*
yšších řádův.

Ot. *Kdo byli duchovní řádů nižších?*

Odp. Byli to *vrátní* chrámu Páně, pak *čtenáři* písma svatého, pak *zažehnávací* posedlých a konečně *sluhové* u oltáře.

Ot. *Kdo zastává nyní povinnosti jejich?*

Odp. Dilem *kostelníci* a *ministranti*, dilem sami duchovní.

Ot. *Kterí jsou duchovní řádů vyšších?*

Odp. Jsou to *podjahnové*, *jahnové*, *kněží* a *biskupové*.

Ot. *Které jsou povinnosti podjahna a jahna (levitů) vůbec?*

Odp. Povinnosti jejich vůbec jsou, aby knězi neb biskupovi při konání svatých obřadů posluhovali.

Ot. *Které jsou povinnosti podjahna zvlášť?*

Odp. Aby při mši svaté *epištolu* zpíval a *jahnovi* *mešní nádoby* podával.

Ot. *Které jsou povinnosti jahna zvlášť?*

Odp. Aby při mši sv. knězi neb biskupovi *chléb* a *víno* podával, *evangelium* zpíval, *kázání* míti, *křest* a *nejsvětější svátost* oltářní udělovati mohl.

Ot. *V čem záleží moc kněží?*

Odp. Že mohou mši svatou sloužiti, všechny svátosti mimo *biřmování* a *svěcení* kněžstva udělovati a na osadě *správu* duchovní vésti.

Ot. *V čem záleží moc biskupů?*

Odp. Že mohou vše to, co kněží konati a ještě i *svátost* *biřmování* a *svěcení* kněžstva udělovati, *svaté oleje*, *oltáře*, *chrámy*, *posvátné nádoby* a *roucha* světiti, kněží do duchovní *správy* usazovati a v celé *diecesi* *církev* spravovati.

Ot. *Kdo jest první mezi všemi biskupy?*

Odp. První mezi všemi biskupy a spolu nejvyšší hlava *církev* jest *papež*.

Ot. *V čem záleží moc jeho?*

Odp. Moc *papeže* záleží mimo to, co každému jinému biskupovi přísluší, i v tom, že usazuje biskupy v *diecesích* a řídí celou *církev*.

II.

O místech bohoslužebných.

Ot. *Kde se vykonávají pravidelně posvátné obřady?*

Odp. Obyčejně v *kostelích* a na *hřbitovech*.

I. O kostelích.

Ot. *Kolikeré jsou chrámy?*

Odp. *Chrámy* jsou buď *biskupské* neb *farní*.

Ot. *Který chrám nazývá se biskupský (katedrální)?*

Odp. *Chrámem biskupským* nazývá se ten, při kterém arcibiskup neb biskup má své stále sídlo.

Ot. *Co jest chrám farní?*

Odp. *Farní chrám* jest ten, kterémuž jistá částka věřících (osada) přivtělena jest, a při kterémž farář jako jejich duchovní pastýř stále bydlí.

Ot. *Co jest chrám filiální?*

Odp. *Chrámu filiální* jest v osadě ten, do kteréhož duchovní pastýř od farního chrámu v jistých toliko dobách k vykonávání služeb Božích dochází.

Ot. *Jaké jméno dostává kostel při vystavení?*

Odp. Jmeno některé Božské osoby neb panny Marie neb některého Svatého, což obyčejně z obrazu na velkém oltáři poznati lze.

Ot. *Které jsou hlavní částky kostela?*

Odp. *Síň, loď, presbytář, sakristie, kůr.*

Ot. *Co jest síň?*

Odp. Místo u hlavních dveří, kterým se do kostela vstupuje.

Ot. *Co jest loď?*

Odp. *Lodí* se nazývá prostřední část kostela, v níž se lid při službách Božích nalezá.

Ot. *Co jest presbytář?*

Odp. Jest místo okolo velkého oltáře pro kněze (presbyter) a od lodí obyčejně mřížkami oddělené.

Ot. *Co jest sakristie?*

Odp. Sakristie jest místo neb kaple, v kterém se kněžstvo v obřadní roucha obleká, a kde se nářadí k vykonávání posvátných obřadů potřebné chová.

Ot. *Co jest kůr (chor)?*

Odp. *Kůr* (kruchta) jest povýšené místo pro zpěváky a hudebníky.

2. O hřbitovech.

Ot. *Co jest hřbitov?*

Odp. *Hřbitov* jest posvátné místo, kdež se pochovávají mrtvá těla lidská.

Ot. *Jak jsou zřízeny hřbitovy katolické?*

Odp. Každý hřbitov katolický má u prostřed kostel neb kapli nebo aspoň vysoký kříž.

Ot. *Proč jsou hřbitovy obehnány zdí?*

Odp. Aby se od zneuctění vůbec a zvlášť před dobyt看em uchránily.

Ot. *K čemu jsou na hřbitovech kostely neb kaple?*

Odp. Aby se tam mše sv. sloužiti a některé smutečné obřady a pobožnosti vykonávati mohly.

Ot. *Co značí kříž uprostřed hřbitova postavený?*

Odp. Že tam odpočívají křesťané, vykoupení na kříži smrti Páně.

III.

O nářadí, nádobách a rouchu bohoslužebném.

Ot. *K čemu jsou tyto?*

Odp. Buď k potřebě a ozdobě chrámů vůbec, aneb zvlášť ke mši sv. a jiným posvátným úkonům.

I. V chrámu vůbec.

Ot. *Jaké nářadí má téměř každý chrám?*

Odp. Oltář, křtitelnici, kropenky, kazatelnu, zpovědnice, zvony, korouhve, kříže, obrazy a sochy Svatých, lampy a svícny.

Ot. *Co jest oltář?*

Odp. Oltář jest místo, kdež se nejsvětější oběť mše sv. koná, některé svátosti udělují a jiné posvátné obřady vykonávají.

Ot. *Z čeho sestává oltář?*

Odp. Ze stolu buď dřevěného neb zděného, v jehož středu ostatky Svatých uloženy jsou v kameně (oltářním).

Ot. *Čím jest stůl oltářní pokryt?*

Odp. Trojím ubrusem z bílého plátna.

Ot. *Co stojí obyčejně u prostřed oltáře?*

Odp. Kříž a tabernakl (stánek) v podobě kapličky, kdež se chová nejsvětější svátost oltářní; také tu bývá obraz oltářní.

Ot. *Co stojí po obojí straně tabernaklu?*

Odp. Svícny s voskovými svícemi, u nichž někdy skříň s ostatky Svatých postaveny jsou (relikviáře).

Ot. *Po čem se přistupuje k oltáři?*

Odp. Po stupních, aby kněz posvátné obřady konající ode všech přítomných vidín býti mohl.

Ot. *Co jest křtitelnice?*

Odp. Křtitelnice jest posvátná nádoba, v níž se chová křticí voda k udělování křtu sv.

Ot. *K čemu jsou kropenky?*

Odp. Nádoby tyto z kamene neb kovu se svěcenou vodou jsou k tomu, aby vcházející do chrámu Páně pro upamatování na čistotu srdce se pokropiti mohli.

Ot. *K čemu jest kazatelna?*

Odp. Kazatelna jest povýšené místo v hořejší části lodi, obyčejně na straně evangelium k tomu, aby se z ní slovo Boží hlásalo.

Ot. *K čemu jest zpovědnice?*

Odp. Zpovědnice jest stolice, v níž kněz při zpovědi kající rozhřešuje.

Ot. *K čemu jsou zvony?*

Odp. Zvony se věřící lid buď k službám Božím svolává aneb se jimi jeho pozornost na rozličné jak

radostné tak žalostné neb jinak důležité události a doby církevní obracuje.

Ot. *K čemu jsou korouhve a praporce?*

Odp. Při procesích slouží netoliko k zvýšení slavnosti, nýbrž i k udržení pořádku.

Ot. *K čemu jsou v chrámu Páně kříže, obrazy a sochy?*

Odp. K důstojné okrase chrámu Páně, jakož i k živému upamatování na důležité pravdy a příběhy křesťanského náboženství, na život, ctnosti a skutky svatých osob.

Ot. *K čemu se užívá svící?*

Odp. Netoliko k vykonávání služeb Božích času nočního, na př. na hod Boží vánoční, a pro upamatování, že první křesťané v čas pronásledování v skryších pobožnosti své konali, ale i k oslavení služeb Božích vůbec.

Ot. *Co znamená lampa před velkým oltářem?*

Odp. Ježíše Krista, který ve velebně svátosti oltářní, v tabernaklu ukrytý, přítomen jest. Tato lampa má dnem i nocí hořeti na význam, že Kristus pán jest světlo věčné.

2. Při mši sv. zvlášť.

Ot. *Jakého nářadí jest potřebí ke mši sv.?*

Odp. *Misálu, kalichu a pateny, konviček a mešních rouch.*

Ot. *Co jest misál?*

Odp. Kniha, z kteréž kněz mši sv. čte.

Ot. *Co jest kalich?*

Odp. Nádoba z kovu, dobře vyzlacená, do níž se při mši sv. víno leje.

Ot. *Jaká plátěná bílá roucha náležejí ku kalichu?*

Odp. *Korporale* (ubrousek), na nějž se kalich při počátku mše sv. postaví, a *purifikatorium* čili bílý ručníček, kterým kněz po přijímání kalich utírá.

Ot. *Co jest patena?*

Odp. Jest to miska, jako kalich z kovu a pozlacená, na hostii k svěcení určenou.

Ot. *Co patří k pateně?*

Odp. *Pala* t. j. čtverhranná pokryvka, která z počátku mše sv. a ku konci na pateně leží, od obětování pak až do přijímání kalich kryje, aby do něho nic nepadlo.

Ot. *Čím jest kalich na začátku a při konci mše sv. přikryt?*

Odp. *Závojem* čili čtverhranným rouchem (*velum*), stejné s mešním rouchem látky a barvy, a *bursou* t. j. taškou, v níž korporale dříve nežli se na oltáři rozprostře a pak po přijímání složen se ukládá.

Ot. *Kolik konviček jest potřebí ke mši sv.?*

Odp. Dvou, jedné na víno, druhé na vodu.

Ot. *Jaká roucha má na sobě kněz při mši sv.?*

Odp. Mimo kleriku čili svůj obyčejný kněžský oděv černé barvy: *humeral*, *albu*, *cingulum*, *manipl*, *štola*, *ornát* čili *kasuli*, a při vyjití ze sakristie k oltáři a odtud nazpět do sakristie na hlavě *kvadrátek* čili *biret*.

Ot. *Co jest humeral?*

Odp. Bílý, plátěný šat, který kněz okolo krku tkanicemi pod páží zavazuje.

Ot. *Co jest alba?*

Odp. Bílé, lněné roucho od krku až k patám sahající.

Ot. *Co jest cingulum?*

Odp. Šnůra, kterou kněz albu nad kyčlemi podkasává, aby mu v chůzi nevadila.

Ot. *Co jest manipul?*

Odp. Manipul jest náramek od mešního roucha na levé ruce kněze visící.

Ot. *Co jest štola?*

Odp. Jest to úzký pruh, jejž kněz okolo šíje, na prsou křížem má přeložený.

Ot. *Co jest ornát čili kasule?*

Odp. Vrchní mešní roucho s ramen kněze napřed a v zadu splývající a na obou koncích zaokrouhlé.

Ot. *Které z těchto mešních rouch musejí býti vždy stejné látky a barvy?*

Odp. Manipl, štola, ornát, pak i velum, kterým se kalich přikrývá, pala a bursa.

Ot. *Kolikerá jest barva tato?*

Odp. *Bílá, červená, zelená, modrá a černá.*

Ot. *Kdy se užívá jedné neb druhé barev těchto?*

Odp. Barvy *bílé* užívá se na ty největší slavnosti na př. na hod Boží vánoční a velikonoční, pak na svátky panny Marie a jiných svatých panen a vyznavačů; barvy *červené* na slavnost seslání Ducha sv. a na svátky sv. mučedníků; barvy *zelené* na všechny dny a neděle po zjevení Páně a po sv. Duchu, na které žádný svátek Svatých nepřipadá; barvy *modré* v adventě, v postě a při kajících neb prosebných pobožnostech; barvy *konečně černé* na veliký pátek, při pohřbech dospělých a při mšech za mrtvé.

Ot. *Jaká roucha mají při mši sv. levitové?*

Odp. Téměř všechna ta, co kněži, jedině místo ornátu dalmatiku.

Ot. *Co jest dalmatika?*

Odp. Svrchní roucho ornátu podobné, s rukávy až k loktům sahajícími opatřené a na zádech obyčejně třapci ozdobené.

Ot. *Jaká roucha mají při mši sv. biskupové?*

Odp. Mimo veškerá roucha kněžská a levitská též i zvláštní ozdoby, jako prsten, střevíce, berlu (hůl), infuli (čepice) a náprsní kříž na řetízku zavěšený.

Ot. *Proč mají také kostelníci a ministranti zvláštní oblek?*

Odp. Na znamení, že zastávají místo osob duchovních.

3. Mimo mši sv.

Ot. *Kterých posvátných nádob užívá se i mimo mši sv.?*

Odp. *Ciborium, monstrance, nádobek na svaté oleje, kropáče a bursy.*

Ot. *Co jest ciborium?*

Odp. Kalich s víčkem, křížkem ozdobeným a obyčejně pláštíčkem z hedvábné bílé látky zastřený, v kterém se chovají sv. hostie pro přijímání lidu v kostele a k zaopatřování nemocných v domě.

Ot. *Co jest monstrance?*

Odp. Skvostná, na způsob slunce zářícího nádoba, v níž se velebná svátost za sklem v způsobě chleba ukazuje a k veřejnému uctění buď na oltáři vystavuje neb v slavném průvodu obnáší.

Ot. *Co přináleží k monstranci?*

Odp. *Kaditelnice s lodkou, velum čili závoj, kterýmž duchovní ruce své bera do nich monstranci s velebnou svátostí zastírá, a při procesích baldachín čili nebesa, jež se při průvodu s velebnou svátostí nad knězem nesou.*

Ot. *Kolik nádobek jest na sv. oleje?*

Odp. Tři, z nichž v jedné sv. *křížmo*, v druhé sv. *olej křestní*, a v třetí sv. *olej nemocných* se chová.

Ot. *K čemu slouží kropáč?*

Odp. Ku pokropování jak osob tak věcí svěcenou vodou.

Ot. *Co jest bursa?*

Odp. Taštička, v které kněz velebnou svátost k nemocným nosí.

Ot. *Která roucha mívá na sobě kněz mimo mši sv. při obřadech?*

Odp. *Rochetu, štolu a někdy pluvial.*

Ot. *Co jest rocheta?*

Odp. *Rocheta* jest skrácená alba.

Ot. *Co jest pluvial?*

Odp. Plášť k průvodům nebo slavným obřadům zvlášť zhotovený.

IV.

O času čili roku církevním.

Ot. *Co jest rok církevní?*

Odp. *Rok církevní jest posvátná doba, v kteréž se věřícím posvátnými obřady na paměť uvádí, co Bůh k lidskému vykoupení, spasení a posvěcení spůsobiti ráčil.*

Ot. *Kdy počíná rok církevní?*

Odp. První nedělí adventní a trvá až do následující první neděle adventní.

Ot. *Kdy se počíná den církevní?*

Odp. Večerem každého dne, odkud dnové velké svátky předcházející *svatvečery*, latinsky *vigilie*, tolik co bdění se nazývají, poněvadž druhdy věřící po celou noc bdíce na modlitbách trvali.

Ot. *Který den každého týdne jest Bohu zasvěcen?*

Odp. První den týdnu, a nazývá se *nedělí*, proto že služebných práci *dělati* nemáme.

Ot. *K čemu jsou jiné zasvěcené dny?*

Odp. *Svátky čili slavnosti* jsou na památku posvátných událostí a příběhů ze života Pána Ježíše na př. jeho na nebe vstoupení, neb na památku některého sv. tajemství víry na př. nejsvětější Trojice, neb konečně na památku panny Marie a jiných svatých a světic Božích.

Ot. *Kolikeré jsou svátky?*

Odp. Svátky jsou buď *obecné* pro celou církev na př. Božího těla, neb *zvláštní* pro jistou krajinu a místo, na př. sv. Václava v Čechách; *stálé* t. j. každoročně na týž den v měsíci připadající na př. narození Páně, *měnlivé* na př. velikonoc; konečně *velké* čili hlavní a *menší*.

Ot. *Po kolik dní slaví se hlavní svátky?*

Odp. V chrámu Páně po celých osm dní, kteréžto osmidni *oktávem* se nazývá.

Ot. *Které jsou hlavní svátky v roce?*

Odp. *Narození Páně, Vzkříšení Páně a Seslání Duchů sv.*

Ot. *Jak se tyto svátky také nazývají?*

Odp. *Hody Boží, poněvadž v nich církev sv. věřících vybízí k duchovnímu hodování t. j. k přijímání nejsvětější svátosti oltářní.*

Ot. *Co předchází slavnost narození Páně?*

Odp. *Advent, tolik co přisti, proto že se v něm věřící připravují ku památce přístí Pána Ježíše na svět.*

Ot. *Kolik neděl trvá advent?*

Odp. *Čtyři neděle k naznačení čtyř tisíc roků, které od stvoření světa až do narození Páně uplynuly.*

Ot. *Proč se v adventě sloužívá mše sv. na úsvitě t. j. ráno ještě za tmy?*

Odp. *K naznačení mrákot duchovních, v nichž pokolení lidské před narozením Páně se nalezalo.*

Ot. *Jak se jmenuje tato mše svatá?*

Odp. *Rorate, poněvadž se tímto slovem počíná z proroka Isaiáše: Rosu dejte nebesa s hůry a oblakové deštěte spravedlivého, otevři se země a vypuť rukou Spasitele.*

Ot. *Jak se nazývá poslední den a večer adventu?*

Odp. *Štědrý, jelikož předchází slavnost narození Páně, jež nás pamatuje na štědrou milost Boha Otce, že jednorozeného Syna svého nám na svět poslal.*

Ot. *Jak se má tento den světit?*

Odp. *Postem a štědrotou k chudým.*

Ot. *Čím vyznamenává církev sv. hod Boží vánoční před jinými svátky?*

Odp. *Tím, že na tento den každému knězi tři mše sv. sloužití povoluje.*

Ot. *Kdy se slouží tyto mše sv. obyčejně?*

Odp. *První o půl noci, druhá na úsvitě a třetí za jasného dne.*

Ot. *Které zasvěcené svátky spojeny jsou se svátkem narození Páně?*

Odp. *Sv. Štěpána, nový rok, zjevení Páně, jména Ježíš a obětování Páně.*

Ot. *Proč se slaví svátek sv. Štěpána hned po svátku narození Páně?*

Odp. Proto že sv. Štěpán byl ten první, jenž pro víru, že Ježíš Kristus jest vtěleným Synem Božím, krev svou prolil.

Ot. *Co se slaví osmý den po narození Páně nebo 1. ledna?*

Odp. Slavnost čili počátek nového (občanského) roku.

Ot. *Co uvádí na paměť svátek zjevení Páně?*

Odp. Že narození Ježíše Krista též lidem krom židovské zemi bydlícím a sice neobyčejnou hvězdou mudrcům na východě — a tak i jiným pohanům zjeveno bylo.

Ot. *Proč se jmenuje tento svátek jinak svátkem tří králů?*

Odp. Poněvadž oni mudrci podle starobylé pověsti byli tři králové východní.

Ot. *Proč se den před zjevením Páně světí tříkrálová voda?*

Odp. Na památku, že Pan Ježíš v Káni galilejské vodu ve víno proměnil, že v řece Jordáně od Jana pokřtěn byl, a že se za starodávna na ten den voda k udělování křtu svatého světívala.

Ot. *Kdy se slaví svátek nejsvětějšího jména Ježíš?*

Odp. Na druhou neděli po zjevení Páně.

Ot. *Jaký svátek jest obětování Páně čili očišťování Panny Marie?*

Odp. Svátek pamatující nás na to, že Maria panna čtyřicátého dne po narození P. Ježíše dle zákona Mojžíšova v chrámu Jerusalemském jej obětovala.

Ot. *Jak se nazývá tento svátek jinak?*

Odp. Svátek *hromnic*, protože voskové svíce, hromnice zvané, na tento den se světívají.

Ot. *Odkud se tyto svíce nazývají hromnice?*

Odp. Odtud, že je lidé v čas hromobití rozsvěcují a při jich světle modlitby za odvrácení škodlivé bouřky vykonávají.

Ot. *Jaký mají však vlastně význam?*

Odp. Mají věřícím vyobraziti slova nábožného Simeona o P. Ježíši při jeho obětování pronešená: že jest světlo k osvícení pokolení lidského. Z té příčiny se tyto svíce jak při průvodu na tento svátek konaném tak i při mši sv., kdy se evangelium čte, rozžaté v rukou drží.

Ot. *S jakými obřady děje se svěcení těchto svící?*

Odp. Před zpívanou mši sv. přistoupí kněz k oltáři, zde zpívá předepsané od církve sv. modlitby, mezi nimiž svíce ty sv. křížem žehná, pak svěcenou vodou pokropí a kadidlem okouří.

Ot. *Která jest druhá hlavní slavnost v roku církevním?*

Odp. Slavnost *vzkříšení Páně*.

Ot. *Co předchází slavnost tuto?*

Odp. *Devítník a čas postní*.

Ot. *Co jest devítník?*

Odp. *Devítník* jest tolik co devátá neděle před velikonočí, poněvadž druhdy, nežli od církve sv. ustanoveno bylo, aby čas postní čtyřiceti dnů čili šest neděl všeobecně se vykonával, mnozí z věřících již od této neděle čas postní počínali.

Ot. *Jak se má podnes čas devítníkový světiti?*

Odp. Zdržováním se od neslušných veselostí o masopustu.

Ot. *K čemu jest čas postní určen?*

Odp. *Čas postní*, ustanovený na památku čtyřicetidenního postu Pána Ježíše na poušti, jest určen k náležité přípravě na slavnost velikonoční.

Ot. *V čem záleží příprava tato?*

Odp. V postu čili v zdržování se pokrmů zvláště masitých jakož i všech hlučných radovánek, v rozjímání o umučení a smrti Páně, v přijetí svatých svátostí pokání a oltářní.

Ot. *Kterým dnem počíná se čas postní?*

Odp. Středou po druhé neděli po devítníku, kterážto *středa* se nazývá *popelečná*, protože věřící poženaným popelem na čelích se znamenají pro upamatování, že tělo lidské z prachu pochází a po smrti opět v prach se obrátí.

Ot. *K čemu má nás toto upamatování povzbudit?*

Opo. K tomu, abychom pomíjejicnost světa poznali a čas postní v kajicnosti strávili.

Ot. *Které z postních neděl jsou nejpamátnější?*

Odp. Dvě poslední, smrtelná totiž a květná.

Ot. *Čím se naznačuje neděle smrtelná?*

Odp. Tím, že v sobotu před ní všechny kříže v chrámu Páně modrou rouškou se zahalují na význam skrytí se P. Ježíše před židy, kteří jej krátce před jeho umučením ukamenovati chtěli, o čemž evangelium této neděle vypravuje.

Ot. *Proč se nazývá poslední postní neděle květnou?*

Odp. Proto, že se na tuto neděli před zpívanou mší sv. a sice podobnými obřady jako svíce na den hromnic světí ratolesti (kočičky), s kterými se pak průvod koná.

Ot. *Co nám přivádí na paměť průvod tento?*

Odp. Onen slavný vjezd, jež P. Ježíš krátce před svou smrtí u prostřed zástupu ratolesti jemu na cestu metajícího do Jerusáléma konal.

Ot. *Co činí kněz navrátev se s průvodem ku vchodu kostela?*

Odp. Udeří třikráte křížem na zavřené dvěře na znamení, že nám P. Ježíš smrtí svou na kříži bránu nebes opět otevřel.

Ot. *Co následuje po průvodu?*

Odp. Zpívaná mše sv., při které se čtou pašije, t. j. umučení Páně podle sepsání sv. Matouše.

Ot. *Jak se nazývá týden po neděli květné?*

Odp. *Týden svatý*, proto že se v něm zvlášť uvažují utrpení a smrt Pána našeho Ježíše Krista.

Ot. *Kterí dnové svatého týdne jsou nejpamátnější?*

Odp. Tři poslední: *zelený čtvrtek, velký pátek a bílá sobota.*

Ot. *Odkud se tento čtvrtek zeleným nazývá?*

Odp. Odtud, že za starodávna věřící na tento den toliko zelenin požívali.

Ot. *Co se slaví na zelený čtvrtek?*

Odp. Památka ustanovení nejsvětější svátosti oltářní, protož i věřící netoliko při mši sv. u velikém počtu k stolu Páně přistupují, nýbrž i po celý den velebnou svátost na postranním oltáři k uctění vystavenou navštěvují.

Ot. *Co se na zelený čtvrtek koná v chrámech biskupských?*

Odp. Svěcení sv. olejů od biskupa.

Ot. *S jakými obřady vykonává se svěcení svatých olejů?*

Odp. Biskup máje okolo sebe dvanácte kněží a sedmero jahnů a podjahnů slouží mši sv. a světí po pozdvihování nejprv olej nemocných, pak po přijímání sv. křížmo a olej křtěnců.

Ot. *Jak světí olej nemocných?*

Odp. Žehná jej a prosí Boha, aby milost Ducha sv. naň vylíti ráčil, tak aby všecky neduhy těla i duše těch, kteří jím pomázáni budou, zapudil.

Ot. *Jak světí biskup sv. křížmo?*

Odp. Nejprv posvěti balšám, přimísí k němu malíčko oleje, pak dýchá jak sám tak po něm dvanácte kněží třikrát a sice v způsobu kříže na něj, dále vykonav předepsanou modlitbu, smísí jej se vším ostatním

olejem, a konečně s ostatními kněžími klekaje a zpívaje po třikráte: „Pozdraveno buď sv. křížmo,“ líbá uctivě nádobu jím naplněnou.

Ot. *Co znamená to dýchání?*

Odp. *Dýchání* v sv. křížmo v způsobu kříže znamená, že skrze ně věřícím milost Ducha sv. též tak udělena bude, jako ji Kristus Pán po svém z mrtvých vstání vdechnutím apoštolům svým udělil.

Ot. *Jak světí biskup olej křtěnců?*

Odp. Podobným způsobem jako sv. křížmo.

Ot. *Zač prosí při tom?*

Odp. Biskup prosí Boha, aby těm, kteří při křtu sv. tímto olejem pomazáni budou, čistotu duše i těla udělil, veškeré úklady zlého ducha od nich zapudil a věčného spasení skrze křest sv. jim udělil.

Ot. *Co činí biskup po posvěcení sv. oleju?*

Odp. Dokončí mši sv., po kteréž se posvěcené sv. oleje do všech farních kostelů biskupské osady rozesílají.

Ot. *Čím jest ještě památný zelený čtvrtek?*

Odp. Že se po mši sv. oltáře odhalují, světlo chrámové uhasíná, tabernakl velkého oltáře otevřen nechává u konečně od Gloria tohoto dne až do bílé soboty se nezvoní ani na varhany nehraje.

Ot. *Co to znamená?*

Odp. Hluboký smutek nad zrazením, utrpením, smrtí a pohřbem Pána Ježíše, což se vše v tomto třidenní uvažuje.

Ot. *Proč se pátek sv. týdne nazývá velkým?*

Odp. Proto že na tento den P. Ježíš na kříži umřel a smrtí svou veliké dílo vykoupení lidského vykonal.

Ot. *Co činí kněz před vykonáváním posvátných obřadů?*

Odp. Vrhne se na stupních oltáře tváří k zemi na znamení hlubokého zármutku nad utrpením Páně.

Ot. *Čím se počínají obřady na velký pátek?*

Odp. Čtením dvou částek písma sv. starého zákona, v kterých se o smrti a vzkříšení Páně, pak o ustanovení velikonočního beránka vypravuje.

Ot. *Co následuje po tomto čtení?*

Odp. Zpívají se na kůru pašije čili utrpení Pána Ježíše podle sepsání sv. Jana, kteréž kněz po tichu u oltáře spolu čte.

Ot. *Jaké modlitby vykonává kněz po přečtení pašijí?*

Odp. Modlitby za všechny lidi a stavy: za církve, za papeže, za biskupy, za kněze a jáhny, za veškeren věřící lid, za krále, za ty, již se víře křesťanské učí, za lidi v rozličných potřebách a úzkostech postavené, jakož i za oddělené a odstouplé od církve a za židy i za pohany.

Ot. *Kterými slovy počíná každá z modliteb těchto?*

Odp. Každá z těchto modliteb počíná slovy: *Oremus, flectamus genua*, t. j. modleme se a klekněme, načež chor odpovídá *levate* čili vstaňte.

Ot. *Proč se slova „klekněme“ při modlitbě za židy vypouštějí?*

Odp. Proto, že koleno sklánějice Kristu Pánu se posmívali.

Ot. *Co následuje po vykonání modliteb těchto?*

Odp. Pocta, již kněz s přítomnými sv. kříži činí.

Ot. *Jak se vykonává pocta tato?*

Odp. Kněz vezma kříž do rukou odhaluje s něho po částkách černou roušku, již zastřen byl. Pak nese kříž od oltáře do prostřed kostela, položí jej na připravené zde k tomu místo, poklekne třikráte u něho a konečně líbá jej, což po něm i o ostatní přítomní konají.

Ot. *Co činí kněz po skončení této pocty?*

Odp. Odebere se k postrannímu oltáři, vezme kalich se sv. hostií předešlého dne s velkého oltáře sem pře-

nešenou a odnese ji v průvodu k velkému oltáři, kdež ji s předepsanými obřady, obřadům mše sv. velmi podobnými, požívá.

Ot. *Jak se toto přijímání kněze nazývá?*

Odp. Mši *předposvěcení* nikoli proto, jako by skutečnou mši sv. sloužil, nýbrž jedině z té příčiny, že sv. hostii předešlého dne při mši sv. posvěcenou, tudíž *předposvěcenou*, přijímá.

Ot. *Co se stává s druhou sv. hostií předešlého dne posvěcenou?*

Odp. Ta se odnese v průvodu do Božího hrobu, kdež až do večera k veřejnému uctění věřících vystavena zůstane.

Ot. *Odkud se nazývá sobota sv. týdne bílou?*

Odp. Odtud, že za starých časův na ten den křest sv. se uděloval a pokřtění na význam nevinnosti křtem sv. dosažené v *bílá roucha* oblečení byli.

Ot. *Které obřady konají se na bílou sobotu?*

Odp. Z rána koná se *svěcení nového ohně, světla a paškálu*, pak se světi *křestní voda*, načež následuje *zpívaná mše sv.*; u večer konečně je slavnost *vzkříšení Páně*.

Ot. *Jak se děje žehnání nového ohně a světla?*

Odp. Mimo chrám Páně na místě k tomu určeném vyrovná se hranička dříví, zapálí se jiskrou z obláskového kamene vykřesanou, a oheň takto povstalý požehná se modlitbou kněze, nakouřením kadidla dříve posvěceného a pokropením svěcenou vodou.

Ot. *Co se tímto nově požehnaným ohněm spaluje?*

Odp. Staré sv. oleje předešlého roku.

Ot. *Jak se rozdělává v chrámu Páně nové světlo?*

Odp. Po vykonaném požehnání nového ohně ubírá se kněz do kostela. U vchodu rozsvítí se od nového ohně první, u prostřed kostela druhá a před velkým oltářem třetí svíce na trianglu a při každém rozsvícení

zpívá kněz neb jahan: *Lumen Christi* (světlo Krista), načež zpěváci: *Deo gratias* (Bohu díky) odpovídají, a veškeren lid s knězem na kolena kleká.

Ot. *Co jest a co znamená triagl?*

Odp. Jest to trojí, dole spojená svíce znamenající Boha v třech osobách, v jehož jménu se křest svatý uděluje.

Ot. *Co se rozsvěcuje od něho?*

Odp. Nejprvé paškal a pak lampy kostelní.

Ot. *Co jest paškal?*

Odp. Tlustá vosková svíce, anaž od bílé soboty až do svátku vstoupení Páně po pravé straně oltáře stojí a při mši sv. hoří.

Ot. *Koho vyznamenává paškal?*

Odp. Pána Ježíše, pročez se i zasazuje do něho pět kadidlových kuliček na způsob kříže na upamatování pěti ran, jež na kříži trpěl.

Ot. *Co zpívá jahan při zasazování těchto kuliček a při rozžetí jak paškalu tak ostatních světel kostelních?*

Odp. Zpěv počínající slovem: *Exultet* (necht se veselí), kterýmž zpěvem vyzývá anděly ku plesání nad vykonaným dílem lidského vykoupení, lidi pak ku povstání z hříšného k novému životu, všechny přítomné konečně k modlitbě za papeže a kněžstvo, za císaře a veškeren lid.

Ot. *Co koná kněz po požehnání paškalu?*

Odp. Odebrav se od velkého oltáře ku křtitelnici světi křestní vodu.

Ot. *Který jest hlavní obsah modliteb při tom?*

Odp. Kněz prosí Boha, aby mocí svou tuto vodu k úplnému očištění duší hříchem poskvrněných způsobnu učiniti a ty, kteří jí křtění budou, v život věčný uvéstí ráčil.

Ot. *Co znamená dělání křížů nad vodou křestní?*

Odp. To značí, že odpuštění hříchů, jehož na křtu

svatém dosahujeme, Kristus Ježíš nám smrtí kříže získati ráčil.

Ot. *Proč vylévá kněz trochu vody z křitelnice na čtyry strany?*

Odp. Na znamení, že veškeré pokolení lidské k čtyřem úhlům světa rozšířené k tomu určeno jest, aby křtem sv. přijato bylo do církve od Krista Pána založené.

Ot. *Proč dýše kněz třikráte a sice v způsobu kříže do vody?*

Odp. Na vyjádření prosby, aby Bůh vodě této moci Ducha sv. udělil, jako od Krista Pána učenníkům moc tato vdechnutím udělena byla.

Ot. *Proč pohřřžuje kněz do vody paškal?*

Odp. Na znamení, že Kristus Pán vodu křestní tak posvěcuje, jako při svém křtu v řece Jordan.

Ot. *Proč se dotýká kněz vody dlaní pravé ruky své?*

Odp. Na vyznání prosby, aby Duch sv., jenž při stvoření světa nad vodami se vznášel, všechny touto vodou pokřtěné svou milostí naplniti a posvětiti ráčil.

Ot. *Co znamená smíšení sv. oleje a křížma s vodou?*

Odp. Že Kristus Pán s věřícími spojen jest, a že milosti Ducha sv., jež sv. olej a křížmo vyobrazuje, na duši křtěnce se vylijí.

Ot. *Čím se končí svěcení křestní vody?*

Odp. Litaniemi ke všem Svatým, při kterých kněz u velkého oltáře na zemi skloněn jest na důkaz ponížené prosby, aby Bůh na přimluvu všech Svatých všem lidem milost křtu sv. uděliti, a ty, jež hříchy jako k zemi tisknou, k novému životu pozdvihnouti ráčil.

Ot. *Co se koná po dokončených litaniích?*

Odp. Mše sv., při kteréž se při Gloria opět poprvé od zeleného čtvrtku sezvání a radostné Alleluja v chrámu Páně rozléhá.

Ot. *Jakým způsobem děje se u večer vzkříšení Páně?*

Odp. Kněz bere po odřikání u Božího hrobu žalmu 56. a modliteb velebnou svátost do rukou a obrátiv se s ní k lidu, zapěje: *Vstalt jest této chvíle ctný Vykupitel.* Na to buď z kostela ven aneb přímo k velkému oltáři kráčí, kde postaví velebnou svátost a chvalozpěv *Tě Boha chválíme* zpívati započne a na to velebnou svátostí požehnání udělí.

Ot. *Co následuje po bílé sobotě?*

Pdp. Slavnost velikonoční, odtud tak nazvaná, poněvadž ono noc, v níž P. Ježíš z hrobu vstal, proto veliká či slavná byla.

Ot. *Co se světí na hod Boží velikonoční?*

Odp. Pokrmy a nápoje a sice z oněch zvlášt beránek, bochánky a vejce, z nápojů pak víno.

Ot. *Proč se žehná beránek?*

Odp. Pro upamatování, že jest Ježíš beránek Boží, který snímá hříchy světa.

Ot. *Na jakou památku světí se bochánky a víno?*

Odp. Na památku přesného chleba a vína, jichž Židé o velikonoci požívali a v nichž i Pán Ježíš při poslední večeři nejsvětější obět a svátost ustanovil.

Ot. *Proč se světí vejce?*

Odp. Pro upamatování, že naši nábožní předkové po celý postní čas nejen od masitých pokrmů se zdržovali ale ani vajec nepožívali.

Ot. *Jak se jmenuje první neděle po velikonoci?*

Odp. Neděle bílá od bílých rouch, které za starodávna pokřtění od bílé soboty až do této neděle nosili a o dnešní den v nich naposled v průvodu do chrámu Páně uvedeni byli. Z té příčiny jmenuje se též neděle provodní.

Ot. *Kdy se konají průvody (processí) prosebné?*

Odp. Na den sv. Marka a pak první tři dny po páté neděli velikonoční, pokaždé z rána a sice z chrámu Páně do polí.

Ot. *Jak se nazývají tyto tři dni?*

Odp. *Křížovými*, proto že se průvod s křížem v čele při čtyřech křížích neb i kaplích zastavuje, a *prosebnými*, poněvadž se v nich modlitby čili prosby o udělení rozličných milostí, zvlášt o zachování a požehnání úrody zemské, konají.

Ot. *Jakým způsobem koná se pobožnost při každém z oněch zastavení?*

Odp. Nejprvé čte kněz počátek sv. evangelia jednoho ze čtyř evangelistů na význam, že slovo Boží od svatých apoštolů do čtyř úhlů světa se hlásalo, pak vykonává modlitby za úrodu zemskou.

Ot. *Co prozpěvuje se při tomto průvodu?*

Odp. Litanie o všech Svatých a i jiné přiměřené písně.

Ot. *Co se koná při navrácení se průvodu do chrámu Páně?*

Odp. Pěje se nejprvé žalm 69. a po něm odřikává kněz modlitby spojené s litaniami ke všem Svatým.

Ot. *Jaký svátek koná se ve čtvrtek po křížových dnech?*

Odp. *Nanebevstoupení Páně*, na památku, že Pán Ježíš čtyřicátého dne po svém vzkříšení na nebesa vstoupil.

Ot. *Cím se vyobrazuje toto odebrání Páně ze světa?*

Odp. Tím, že se po přečtení sv. evangelia při zpívané mši svaté paškal, Pána Ježíše představující, uhasí.

Ot. *Která jest třetí hlavní slavnost v roce církevním?*

Odp. Slavnost *seslání Ducha sv.*, odkud se neděle a pondělí, v nichž se památka seslání Ducha sv. na apoštoly slaví, *svátky svatodušními* nazývají.

Ot. *Která svátost se uděluje o těchto svátcích v sídlech biskupských?*

Odp. Svátost sv. biřmování.

Ot. *Které svátky následují po svátcích svatodušních?*

Odp. V první neděli po sv. Duchu svátek nejsvětější Trojice, ve čtvrtek na to slavnost Božího těla.

Ot. *K čemu jest svátek nejsvětější Trojice ustanoven?*

Odp. Dílem k slavnému vyznání víry v trojjediného Boha, dílem k vroucímu díkůčinění za všecka ona dobrodiní, jež nám každá z tří Božských osob prokazuje.

Ot. *K čemu jest zavedena slavnost Božího těla?*

Odp. Na památku ustanovení nejsvětější Svátosti oltářní, kteráž památka na zelený čtvrtek pro smutek sv. týdne s příslušnou slavností vykonávati se nemůže.

Ot. *Jak se koná slavnost tato?*

Odp. Nejprvé se koná v chrámu Páně slavná mše sv., pak se vede průvod s velebnou svátostí ke čtyřem pod širým nebem vystaveným oltářům, při kterýchž se modlitba k Nejsvětější svátosti a pak za úrodu vykonává, a konečně při navrácení do chrámu Páně ukončí se celá slavnost církevním zpěvem: *Te Deum laudamus* (Tě Boha chválíme).

Ot. *Jaké zasvěcené svátky máme mimo posud vyčtené v roce církevním?*

Odp. Svátky blahoslavené panny Marie a jiných Svatých.

Ot. *Z jaké příčiny slaví se svátky tyto?*

Odp. Dílem pro uctění Svatých, v nichž sám Kristus Pán jest oslaven, dílem a hlavně proto, aby věřící povzbuzeni byli, podle příkladu Svatých učení Pána Ježíše pevně se držeti a podle něho život svůj řídit.

Ot. *Které zasvěcené svátky Svatých slaví církev od adventu až do svatodušních svátků?*

Odp. Dne 8. prosince svátek *početí p. Marie*, že bez poskvrny hříchu prvotního počata byla.

Dne 26. prosince svátek *sv. Štěpána*, prvního mučenníka.

Dne 25. března svátek *zvěstování p. Marie* od anděla, že bude matkou Vykupitele světa.

Ot. *Které zasvěcené svátky Svatých máme od svatodušních svátků až do adventu?*

Odp. Dne 29. června svátek *sv. apoštolů Petra a Pavla*, ustanovený na památku, že ze všech apoštolů, jichž památka se na ten den spolu světí, tito dva nejvíce zásluh o církev sv. sobě získali.

První neděli měsíce července svátek *navštívení p. Marie*, zavedený na památku, že p. Maria příbuznou svou Alžbětu navštívila, a od ní za matku Páně pozdravena byla.

Dne 15. srpna svátek *nanebevzetí p. Marie* připomínající, že všemohoucí Bůh p. Marii po smrti její do nebe vzítí ráčil.

V první neděli měsíce září svátek *andělů strážných* na osvědčení víry naší v duchy nebeské k ochraně lidí určené a i ku poctění jejich.

Dne 8. září svátek *narození p. Marie* na vyznamenání její od ostatních Svatých, jichžto svátky (mimo sv. Jana křtitele) vždy den jejich úmrtí, jakožto zrození pro život věčný, se slaví.

V neděli na to svátek *jména p. Marie* od papeže Innocencia XI. na památku dosaženého vítězství nad Turky u Vídně zavedený.

Dne 1. listopadu svátek *všech Svatých a Světic Božích* společný, a po něm den *všech věrných zemřelých*, ustanovený k tomu, abychom modlitbou a jinými dobrými skutky dušem oněch zemřelých pomáhali, které posud z očištky do nebe se nedostaly.

Ot. *Které jsou zvláštní v Čechách a Moravě zasvěcené svátky?*

Odp. V Čechách svátek *sv. Jana Nepomuckého* dne

16. května, kterýž pro zpovědní mlčelivost do Vltavy uvržen byl; svátek sv. *Václava* dne 28. září, poněvadž na ten den sv. Václav svůj svatý život mučnickou smrtí dokonat.

V Moravě dne 5. července svátek SS. Cyrilla a Methoděje, apoštolů slovanských.

Částka druhá.

Ot. *Při kterých příležitostech užívá se obřadů v církvi katolické?*

Odp. *Při službách Božích, při udělování svatých svátostí, a jiných těmto podobných posvátných činech, s nimiž žehnání neb svěcení spojeno jest.*

I.

O službách Božích.

Ot. *Co děláme při službách Božích?*

Odp. Především Bohu povinnou úctu vzdáváme a od něho potřebných milostí sobě vyprošujeme, nebo za udělení jich děkujeme a za odpuštění hříchů prosíme.

Ot. *Který jest tedy účel služeb Božích?*

Odp. Čest a sláva Boží, vzdělání a spasení naše.

Ot. *Z čeho sestávají služby Boží?*

Odp. Z modliteb, zpěvu a nábožného čtení; z oběti mše sv. a z vyučování v křesťanském náboženství.

Ot. *Jak se rozdělují služby Boží?*

Odp. Na dopolední a odpolední.

A.

Dopolední služby Boží.

Ot. *V čem záleží dopolední služby Boží?*

Odp. Ve mši sv., spojených s ní některých posvátných úkonech a v kázání slova Božího.

I. O mši svaté.

Ot. *Kolikerá jest mše sv.?*

Odp. Mše sv. jest buď *zpívaná* neb *tichá*.

Ot. *Která mše sv. jest zpívaná?*

Odp. Ta, při které se jisté částky od kněze zpívají; nazývá se *slavnou*, pakli při ní mimo kněze více duchovních přisluhuje, okuřování kadidlem se děje atd. Každá jiná mše sv. jmenuje se *tichou*, byť i při ní zpěv lidu neb hudba na kůru se provozovaly.

Ot. *Kde se koná mše sv.?*

Odp. V chrámu Páně na oltáři.

Ot. *Kam sstupuje kněz přijda k oltáři?*

Odp. Kněz oblečen v příslušná roucha mešní jde ze sakristie k oltáři, postaví kalich u prostřed na korporal, otevře misál a sstupuje na důkaz poníženosti se stupňů dolů, odříkává tu střídavě s ministranty nejprve žalm 42. a pak obecnou zpověď čili konfiteor.

Ot. *Co činí kněz vstoupiv opět po stupních k oltáři?*

Odp. Libá jej u prostřed prose při tom Boha, aby přítomným na přímluvu zvláště oněch Svatých, jichž ostatky tu v oltáři uloženy jsou, hříchy odpustiti ráčil. Při slavné mši sv. okuřuje kněz nyní oltář.

Ot. *Kam se ubírá kněz od prostředku oltáře?*

Odp. Na levou stranu.

Ot. *Která strana oltáře nazývá se levou a která pravou?*

Odp. Levou nazývá se ona strana, která k levé ruce kříže na oltáři postaveného leží, druhá pak nazývá se *pravou stranou*.

Ot. *Co čte kněz na levé straně oltáře?*

Odp. *Introit* (začátek) čili krátkou částku písma sv., jež svým obsahem směřuje k tomu dni neb svátku.

Ot. *Co říká kněz vrátiv se z levé strany do prostřed oltáře?*

Odp. Nejprve a sice střídavě s ministranty devětkrát: *Kyrie eleison* t. j. Pane smiluj se, a pak samotén modlí se andělský chválozpěv *Gloria* čili Sláva na výsostech Bohu a pokoj lidem na zemi dobré vůle.

Ot. *Co činí kněz po Gloria.*

Odp. Obrátí se od oltáře k lidu a pozdravuje jej slovy: *Dominus vobiscum* t. j. Pán s vámi; načež mu ministrant ve jmenu všech přítomných odpovídá: *Et cum spiritu tuo* t. j. i s duchem tvým (i s tebou).

Ot. *Co říká kněz po prvním pozdravení lidu?*

Odp. Odebrav se opět na levou stranu oltáře říká jednu neb více církevních modliteb dnu neb svátku přiměřených a po těch epištolu.

Ot. *Co jest epištola?*

Odp. Jest to nějaká částka pisma sv. buď z listů (epištola) a skutků apoštolů sv. neb ze starého zákona (řeč).

Ot. *Co odpovídá ministrant po přečtení epištolu?*

Odp. *Deo gratias* t. j. Bohu díky, čímž se věřícím uvádí na mysl povinnost děkovati Bohu za to, že skrze proroky a sv. apoštoly lidem tyto spasitelné pravdy zjevití ráčil.

Ot. *Kam se ubírá kněz k čtení sv. evangelia?*

Odp. Od levé strany oltáře k pravé, což nás na to pamatuje, že jako pravá strana přednější jest nežli levá, taktéž nový zákon výbornější jest nežli starý.

Ot. *Co říká kněz prvé nežli evangelium čísti počne?*

Odp. Zastaviv se u prostřed oltáře prosí Boha, aby srdce a ústa jeho k čtení sv. evangelium očistiti ráčil.

Ot. *Co jest evangelium?*

Odp. Někáká částka života neb učení Pána Ježíše od jednoho ze čtyř svatých evangelistů vyňatá.

Ot. *Co činí kněz počínaje čísti sv. evangelium?*

Odp. Znamená křížem nejprvé misál, pak čelo, ústa a prsa na upamatování, že jest naší povinností, abychom učení sv. evangelia rozumem poznávali, ústy vyznávali a srdcem podle něho živi byli.

Ot. *Co ještě koná při slavné mši sv.?*

Odp. Nakuřuje se misál kadidlem na důkaz úcty k slovu Božímu; s obou stran misálu drží se hořící svíce, čímž se osvětlení světa svatým evangeliem značí; a na věži zvoní se velkým zvonem, což rozhlašování svatého evangelia svatými apoštoly po všem světě znamená.

Ot. *Proč stojí kněz i lid při čtení sv. evangelia?*

Odp. Na důkaz úcty k slovu Božímu a na důkaz ochotnosti k bedlivému ostříhání jeho.

Ot. *Co činí kněz po přečtení sv. evangelia?*

Odp. Líbá misál na znamení úcty k slovu Božímu; ministrant pak praví jmenem přítomných: *Laus tibi Christe*, t. j. chvála tobě Kriste (za to učení a skutky tvé).

Ot. *Co následuje hned po evangelium?*

Odp. *Kredo* t. j. vyznání víry dle rozšířeného snesení apoštolského.

Ot. *Při kterých slovech Kreda kleká kněz?*

Odp. Při slovech: *Vtělil se z Ducha sv., narodil se z Marie Panny a člověkem učiněn jest, a to se stává na znamení vděčnosti naší za vtělení Syna Božího.*

Ot. *Co následuje po Kredu?*

Odp. *Obětování chleba (hostie) a vína Pánu Bohu.*

Ot. *S jakými obřady děje se obětování toto?*

Odp. Když odkryl kalich, pozdvihne kněz nejprv hostii s patenou vzhůru, prosí Boha, aby mu oběť tato příjemna byla, a všem věrným křesťanům, živým i mrtvým k spasení sloužila; pak naleje do kalicha vína, přimísí k němu vody, pozdvihuje jej vzhůru a modlí se podobně jako dříve; na to obrátí oči k nebi, požehná hostii a kalich křížem a prosí, aby Bůh tuto oběť požehnati ráčil; konečně umývá sobě ruce na levé straně oltáře.

Ot. *Proč mísí kněz při obětování do vína vody?*

Odp. Proto, že i P. Ježíš při poslední večeři, jak tehdy obyčej byl, to učinil.

Ot. *K čemu se při slavné mši sv. okuřují tyto obětní dary?*

Odp. Na význam prosby naší k Bohu, aby modlitby, které při mši sv. vykonáváme, k němu tak se vznesly a jemu tak příjemné byly, jako se kouř kadidla vzhůru vznáší a libou vůni působí.

Ot. *Proč sobě kněz po obětování umývá ruce?*

Odp. Pro upamatování, že jak on, taktéž každý při oběti mše sv. přítomný má mít čisté srdce.

Ot. *Co znamenají slova: Orate fratres?*

Odp. Slova: *Orate fratres*, které kněz po umytí rukou navrátiv se do prostřed oltáře obrácen k lidu pronáší, znamenají tolik co *modlete se bratří*, čímž přítomných vybízí, aby modlitby své s modlitbami jeho spojivše Boha za milostivé přijetí oběti mše sv. prosili.

Ot. *Co říká kněz obrátiv se na to k oltáři?*

Odp. Nejprv po tichu jednu neb více modliteb tomu dni neb svátku přiměřených a pak na hlas *prefací*.

Ot. *Co jest prefací?*

Odp. *Prefací* jest zpěv, v kterém kněz přítomných vybízí, aby spolu s ním a se všemi kůry andělskými Pánu Bohu za jeho dobrodiní, zvlášt za to, které se na ten den připomíná, na př. o vánocích za vtělení Páně děkovali, načež končí slovy: *Svatý, svatý, svatý* Pán Bůh zástupů, plná jsou nebesa i země velebnosti a slávy tvé. (Sanktus).

Ot. *Co následuje po prefací?*

Odp. Kněz modlí se nejprv za církev, za papeže, za biskupa, za země pána a za všecky živé křesťany, zvlášt za přítomné a za ty, za něž modlití se a mši sv. obětovati úmysl má. Aby však tím spíše vyslyšení došel, prosí o přimluvu Marii pannu, svaté apoštoly a mučeníky, zvlášt ty, kteří zejména v misálu uvedeni jsou.

Ot. *Proč vzkládá kněz ruce na obětní dary?*

Odp. Na význam, že božský Vykupitel převzal na sebe viny naše, a jako druhdy svou krvavou obětí na kříži, tak až posud nekrvavou obětí touto hříchy světa snímá.

Ot. *Z jaké příčiny činí kněz nad obětnými dary kříže?*

Odp. Na význam prosby k Bohu, aby obětní dary staly se nám tělem a krví Krista Pána, jenž nás na kříži vykoupil.

Ot. *Jak posvěcuje kněz chléb a víno v tělo a krev Páně?*

Odp. Činí totéž, co P. Ježíš při poslední večeři činil, žehná totiž chléb a kalich s vínem, pozdvihuje oči k nebesům mluvě slova Páně nad chlebem: „Totot

jest tělo mé," a nad kalichem: „Tentof jest kalich mé krve.“

Ot. *Jak se nazývá obyčejně ta částka mše svaté?*

Odp. *Pozdvihováním*, proto že kněz hned po vyřknutí slov oněch nejprv svatou hostii, pak kalich Páně pozdvihuje, aby přítomní Pánu Ježíši poklonu vzdávali.

Ot. *Které modlitby koná kněz po pozdvihování?*

Odp. Zpomíná nejprv na utrpení, vzkříšení a nanebevstoupení Páně a prosí, aby Bůh tuto oběť posvátnou tak milostivě přijal jako druhdy oběť Abele, Abrahama a Melchisedecha, a aby ti, kteří z ní tělo a krev Páně přijímají budou, všelikým požehnáním a milostí naplnění byli; na to pak se modlí za všechny věrné zemřelé, zvláště za ty, za něž mši sv. obětuje.

Ot. *Co činí kněz po těchto modlitbách?*

Odp. Bije se jednou v prsa, prosí Pána Boha, aby se na přimluvu oněch Svatých, jež výslovně jmenuje, nad námi hříšnými smilovati, a nás po smrti do nebe v společnost jejich přijmouti ráčil; pak dělá nad sv. hostií a posvátným kalichem trojí kříž řka: „Skrze Krista Pána, skrze něhož toto tvoříš, posvěcuješ a nám uděluješ.“

Ot. *Kterou modlitbou končí kněz tyto prosby?*

Odp. Modlitbou Páně čili *Otčenášem* (Pater noster), po něm patenu uctivě políbiv, ji pod sv. hostii podloží a rozděliv tuto na tři částky, jednu z nich do kalicha vpustí.

Ot. *Co to znamená?*

Odp. Políbení pateny stává se z hluboké uctivosti, jelikož na ni tělo Páně vloženo býti má; rozdělení sv. hostie na tři částky připomíná nám lámání chleba při poslední večeři; vpuštění jedné částky do kalicha značí nerozlučitelné spojení těla a krve Krista Pána v každé spůsobě.

Ot. *Jak se připravuje kněz k sv. přijímání?*

Odp. Nejprv bije se třikráte v prsa slovy: „Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi,“ pak se modlí trojí modlitbu o jednotu a pokoj církve, o vyproštění nás od hříchu a o milost k plnění

přikázání Božích, aby sv. přijímání duši i tělu našemu k spasení sloužilo.

Ot. *Jakým způsobem přijímá kněz tělo a krev Páně?*

Odp. Bije se nejprv třikráte v prsa praví: „Pane, nejsem hoden, abys všel pod střechu mou; ale toliko rci slovem a uzdravena bude duše má;“ pak vezme sv. hostii do pravé ruky a žehnaje se s ní praví: „Tělo pána našeho, Ježíše Krista, ostříhej duši mou k životu věčnému. Amen.“ Podobně činí přijímaje krev Páně. Po tom prosí aby mu toto sv. přijímání sloužilo k věčnému spasení a duši jeho ode všech škvrn hříchu očistilo.

Ot. *Proč po svatém přijímání dává sobě kněz do kalichu nalívat?*

Odp. Z uctivosti k nejsvětější svátosti oltářní, totiž aby kalich vypláknouti a prsty, kterými se sv. hostie dotýkal, sobě omýti mohl, tak aby ani nejmenší částěčka těla a krve Páně k zmaření nepřišla.

Ot. *Co říká kněz po sv. přijímání?*

Odp. Odebrav se na levou stranu oltáře říká tam nejprvé částku z písma sv., a pak pozdraviv lid od prostředku oltáře jednu neb více modliteb jako před epištolou a po obětování se modlí.

Ot. *Kterými slovy oznamuje kněz konec mše sv.?*

Odp. Slovy: *Ite missa est*, t. j. jděte, ukončena jest, aneb *Benedicamus domino* (dobrořečme Pánu), načež ministrant ve jmenu všech přítomných odpovídá: *Deo gratias* (Bohu díky).

Ot. *Co činí kněz prv nežli se od oltáře odebere?*

Odp. Nejprvé prosí nejsvětější Trojici, by s líbezností přijala a k věčnému spasení všech živých i zemřelých obrátila tu oběť, kterou dokonal, pak obrátiv se k lidu, uděluje mu rukou požehnání a konečně čte na pravé straně oltáře částku sv. evangelia obyčejně počátek evangelium sv. Jana: „Na počátku bylo Slovo a Slovo bylo u Boha a Bůh byl Slovo.“

Ot. *Co je zvláštního při černé čili zádušní mši sv.?*

Odp. Vynechává se při ní žalm 42tý gloria, kredo,

po evangelium se nelíbá misál, voda při obětování se nežehná, místo *Ite missa est* říká se *Requiescant in pace* (necht odpočívají v pokoji) a ku konci neuděluje se přítomným požehnání.

Ot. *Co se tím vším naznačiti chce?*

Odp. Smutek nad zemřelými.

2. O posvátných se mši sv. spojených úkonech.

Ot. *Co bývá někdy se mší sv. spojeno?*

Odp. *Kropení vodou a výstav a požehnání s nejsvětější svátostí.*

Ot. *Kdy se koná pokropení lidu?*

Odp. Mimo jiné příležitosti každé neděle před zpívanou mší sv.

Ot. *Jak se toto pokropení nazývá latinsky?*

Odp. *Asperges* tolik co *pokropíš*, proto že kněz kropení tímto slovem, říká z 50. žalmu Davidova verš: Pokropíš mne Pane a očištěn budu, počíná.

Ot. *Jak koná kněz kropení to?*

Odp. Mezi tím, co se na kůru v započatém od kněze zpěvu pokračuje, pokropí kněz nejprvé sebe, pak oltář a konečně přítomní věřící, a to sice pro upamatování, že se na oltáři čistá oběť konati bude, a že ji jak kněz čistým srdcem vykonává, taktéž věřící lid s čistým srdcem jí přítomen býti má.

Ot. *Co činí kněz po pokropení?*

Odp. Navrátiv se k oltáři říká modlitbu, v které Pána Boha prosí, aby všecky přítomné andělem svým opatrovati ráčil.

Ot. *Proč se vystavuje velebná svátost oltářní?*

Odp. Proto, by se věřící na Pána Ježíše tím živěji upamatovali a jemu se klaněli.

Ot. *V čem se vystavuje velebná svátost?*

Odp. Buď v monstranci neb toliko v ciboriu.

Ot. *Kdy se s ní uděluje požehnání?*

Odp. Ku konci mše sv.

3. O kázání.

Ot. *Kolikere jest kázání?*

Odp. Kázání je dvojí: *Ranní* čili kratší a *předpolední* čili velké.

Ot. *Jak se jmenuje ranní kázání obyčejně?*

Odp. *Výklad* proto, že se při něm obyčejně vykládá částka z epíštoly neb evangelia na ten den připadající; sluje také *exhorta* tolik co povzbuzující řeč, jelikož se posluchači k vykonávání podaných naučení povzbuzují.

Ot. *Jaké obřady jsou s velkým kázáním spojeny?*

Odp. Nejprv se zpívá od lidu příslušná píseň k Duchu svatému, pak čte kazatel epíštolu a evangelium, a na to má duchovní řeč k lidu.

Ot. *Co činí kazatel po skončení řeči?*

Odp. Ohlašuje služby Boží pro příští neděli neb svátek a jiné důležité pro osadu věci, modlívá se za všelike potřeby a za zemřelé.

Ot. *Proč kazatel lidu po kázání požehnání uděluje?*

Odp. Aby Bůh milostí svou slova, jež k nim mluvil, a duchovnímu jich prospěchu obrátiti ráčil.

B.

Odpolední služby Boží.

Ot. *V čem záleží odpolední služby Boží?*

Odp. V *křesťanském cvičení* a v *požehnání*.

Ot. *Co jest křesťanské cvičení?*

Odp. Výklad všech v katechysmu obsažených článků víry a mravů, odkud se toto cvičení též *katechysmem* nazývá.

Ot. *V čem záleží pobožnost požehnání?*

Odp. V tom, že kněz nejprv při zpěvu lidu velebnou svátost na oltáři vystaví, před ní s přítomnými litanie s modlitbami koná a ku konci velebnou svátostí požehnání udělí.

Ot. *Co jsou litanie?*

Odp. Modlitby, které kněz střídavě s věřícími od-
tíkává.

Ot. *Kolikeré máme litanie?*

Odp. Hlavně trojí: *O všech Svatých, o Pánu Ježíši, o Panně Marii čili loretánské.*

Ot. *Co se časem zpívá místo litaní?*

Odp. *Nešpory* (= večerní pobožnost), t. j. pět žalmů s přiměřenými modlitbami podle rozličného svátku rozdílných.

C.

O jiných pobožnostech.

Ot. *Které pobožnosti nazývají se mimořádné?*

Odp. Ty, které se vykonávají buď mimo čas neb kromě místa k obyčejným službám Božím určeného.

Ot. *Které počítáme sem?*

Odp. *Postní kázání, křížovou cestu, růženec, processí a poutě.*

Ot. *Která kázání nazývají se postními?*

Odp. Ona, která se času postního buď v neděli neb všedního dne odpoledne odbývají.

Ot. *Jaký rozdíl jest mezi obyčejným a postním kázáním?*

Odp. V postních kázáních jedná se hlavně o umučení Páně a posluchači se povzbuzují především ku kajicnosti a napravení života.

Ot. *Co jest křížová cesta?*

Odp. Pobožnost o umučení Páně, které se na 14 obrazech obyčejně představuje.

Ot. *Co jest pobožnost růžence?*

Odp. Pobožnost k uctění blahoslavené Matky Boží, Marie Panny, od sv. Dominika zavedená a ze 150 Zdrávasů sestávající.

Ot. *Jak se rozděluje celý růženec?*

Odp. Na tři částky, z nichž první *radostným*, druhá *bolestným* a třetí *slavným* se nazývá, sestávající každá z 50 Zdrávasů.

Ot. *Jakým způsobem koná se pobožnost růžence?*

Odp. Nejprvé říká se *Věřím v Boha, Otče náš*, pak následuje prvních 50 Zdrávasů ale tak, že po každém

desátku Zdrávasů říká se Sláva Otci i Synu i Duchu sv. a Otče náš, při každém pak Zdrávas po slově *Ježíš* přidá se jedno tajemství ze života Pána Ježíše neb Panny Marie, ku př.: Kterého jsi, Panno, v chrámě obětovala (radostný), nebo: Který pro nás ukřižován byl (bolestný), nebo: Který pro nás na nebe vstoupil (slavný).

Ot. *Co jest processí?*

Odp. Pobožnost, kterou věřící jdouce z jednoho místa na druhé (průvod) vykonávají.

Ot. *Jaký účel mají processí?*

Odp. Rozmnožení pobožnosti. Z těch příčin nosí se také kříže, obrazy, sochy, korouhve, kteréž nás na rozličná tajemství víry a na ctnosti Svatých živě pamatují.

Ot. *Jak se máme při processích chovati?*

Odp. Máme kráčet v slušném pořádku a modlením i nábožným zpíváním se zabývati.

Ot. *Kolikerá máme processí?*

Odp. *Obyčejná a kromobyčejná.*

Ot. *Která jsou obyčejná processí?*

Odp. Ona, kteráž k řádným službám Božím přináležejí, jako na den Očišťování Panny Marie, na neděli květnou, na bílou sobotu, na den Božího těla, na sv. Marka a v křížových dnech.

Ot. *Co jsou processí kromobyčejná?*

Odp. Ta, která se buď v čas všeobecných potřeb, na př. v čas velkého sucha, aneb na jistá poutní místa konají, odkud se tato poslední processí *poutěmi* nazývají.

Ot. *Čeho se mají poutníci vystříhati?*

Odp. Aby obyčejných služeb Božích jakož i jiných křesťanských povinností nezanedbávali a na cestě pobožně se chovali.

II.

O svatých svátostech.

Ot. *Kolikeré jsou obřady při udělování svatých svátostí?*

Odp. Dvoji: *potřebné čili podstatné a případné nebo vedlejší.*

Ot. *Které obřady nazývají se podstatné?*

Odp. Ty, bez nichž by udělení svátosti nebylo platné, anebo jichž vynecháním by se ani svátost neudělila, na př. při křtu polítí vodou.

Ot. *Které obřady jsou případné?*

Odp. Ony, které jim k zvýšení slavnosti, k rozmnožení pobožnosti a k světlejšímu vyobrazení milosti v svátosti udělených pomáhají, na př. mazání sv. olejem a křížmem, podání bílého roucha při křtu svatém.

1. Svátost křtu.

Ot. *Kde zůstanou kmotři s křtěncem státi?*

Odp. V síni chrámové na důkaz, že křtěncem ještě hříchem prvotním poskvrněný hoden není do samé svatyně Boží vstoupiti.

Ot. *Co se kněz nejprvé kmotrů táže?*

Odp. Jakého Svatého jméno křtěnci dáti chtějí.

Ot. *Proč se dává křtěnci jméno některého Svatého?*

Odp. Na povzbuzení, aby život onoho svatého následoval.

Ot. *Proč dýchá kněz třikráte v tvář křtěnce?*

Odp. Na důkaz, že křtem bude probuzen k duchovnímu životu, jako Adam vdechnutím od Boha v život povolán byl a že bude účasten milosti Ducha svatého, jako Pán Ježíš po svém z mrtvých vstání apoštolům vdechnutím Ducha svatého udělil.

Ot. *Proč dělá kněz křtěnci na čele a na prsou kříž?*

Odp. Na památku, že jest potřebí, aby pokřtěný člověk učení Pána Ježíše jak rozumem pojal, tak i srdcem zamiloval.

Ot. *Proč dělá kněz ještě častěji nad křtěncem kříže?*

Odp. Dílem chce tím naznačiti, že všeliký spásitelný účinek křtu sv. založen jest na zásluhách, jež nám Ježíš Kristus smrti kříže vydobyl.

Ot. *Proč se dává křtěnci do úst sůl?*

Odp. Pro upomenutí, aby se před porušením (hříchem) chránil a jen u věcech nebeských zalíbení měl.

Ot. *Co říká kněz při vložení štolý na křtence?*

Odp. „Vstup do chrámu Božího (a buď tak živ), abys měl jednou s Kristem účastenství v království nebeském.“ Načež křtence s kmotry ze síně do chrámu uvádí, modle se po cestě společně s nimi: Věřím v Boha a Otče náš.

Ot. *Jaké obřady vykonává kněz v kostele?*

Odp. Nežli křest sv. udělí, dotýká se uší a nosu křtence slinou.

Ot. *Proč to činí?*

Odp. Pro upamatování, aby uší svých odvracel od zlých řečí, aby učení Páně bedlivě poslouchal a ostříháním jeho příkázání líbeznou vůni ctností vydával.

Ot. *Co se táže kněz křtence dříve nežli jej sv. olejem maže?*

Odp. Odříká-li se zlého ducha, i všech skutků jeho i vši pýchy jeho.

Ot. *Co činí kněz, když mu křtěnc aneb místo něho kmotři na tyto otázky odpoví?*

Odp. Maže křtence sv. olejem na prsou a mezi lopatkami na znamení síly, aby proti pokušením k hříchu statečně bojovati a tak nesnáze pro víru Kristovu, byť mu to časem i obtížné přicházelo, trpělivě nésti mohl.

Ot. *Jakým způsobem uděluje kněz křest svatý?*

Odp. Otázav se křtence, věří-li v nejhlavnější články víry dle vyznání apoštolského a chce-li křest sv. přijati, leje po třikráte v podobě kříže voda na hlavu jeho a praví: „N. (zde jej jmenuje jménem zvoleným) já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“

Ot. *Proč lije kněz vodu třikráte v podobě kříže?*

Odp. Třikráte na důkaz víry v trojjediného Boha, a v podobě kříže na význam, že milost křtu sv. má svůj základ v zásluhách ukřižovaného Krista Pána.

Ot. *Proč maže kněz po křtu temeno křtence svatým křížmem?*

Odp. Na důkaz, že takto znamenán jest za vyznačce víry Kristovy, aby ji i v životě vyznával.

Ot. *Proč se klade na pokřtěného bílé roucho?*

Odp. Pro upamatování, že čistotu na křtu dosaženou po celý život neporušenu zachovati má.

Ot. *Proč se pokřtěnému podává rozžatá svíce?*

Odp. Pro vyobrazení povinnosti, že v světle Božského učení Kristova choditi, láskou k Bohu a bližnímu a dobrým příkladem jiným svítiti a jednou světlo věčné v nebi uzříti má.

Ot. *Proč se i kmotři této rozžaté svíce dotýkají?*

Odp. Na osvědčení slibu, že o věčné spasení křtěnce jako vlastní rodičové jeho pečliví býti chtějí.

Ot. *Kterými slovy končí kněz posvátný úkon křtu?*

Odp. Propouští pokřtěného praví: „N. jdi v pokoj, Pán buď s tebou. Amen.“

2. Svátost biřmování.

Ot. *S jakými obřady koná se biřmování?*

Odp. *Vzkládáním rukou biskupových, modlitbou a mazáním sv. křížmem.*

Ot. *Co znamená vzkládání rukou?*

Odp. Obsah té modlitby, kterou biskup při tom nad biřmovancem koná, totiž aby Duch sv. tak na něj se vznesl, jako se ruce biskupa nad ním vznášejí a jemu sedmý dar svůj udělil.

Ot. *Co jest sv. křížmo, kterým biskup po vykonání této modlitby biřmovance maže?*

Odp. Jest to olej s balšamem smíšený.

Ot. *Co znamená sv. křížmo?*

Odp. Milost Ducha sv., jež v duši pokřtěného člověka cos podobného působí, jako tento vonný olej na těle, totiž zachraňuje duši před porušením hříchem a nepravostí.

Ot. *Kde maže biskup biřmovance?*

Odp. Na čele, jakožto nejvýznamnějším místě na znamení, že biřmovanec přijímá na sebe povinnost, aby se nestyděl, víru svou před světem vyznávat a podle ní živu býti.

Ot. *Co říká biskup při mazání?*

Odp. „Znamenám tě znamením kříže a biřmuji tě křížem spasení ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého“ děláje při těchto slovech nad biřmovancem kříž.

Ot. *Co při tomto mazání činí kmotr?*

Odp. Klade pravou ruku na pravé ramě biřmovance na důkaz slibu, že o zachování víry a spasení jeho jako vlastní rodičové pečliv býti chce.

Ot. *Co činí biskup pomazav čelo biřmovance?*

Odp. Dotýká se dvěma prsty jeho tváře na znamení, že pro víru a ctnost milerád i protivenství trpěti má.

Ot. *Co praví biskup při tom?*

Odp. „Pokoj Boží budiž s tebou,“ čímž mu přeje, aby mu u prostřed protivenství těchto útěcha Ducha svatého nescházela.

Ot. *Čím končí biskup sv. biřmování?*

Odp. Modlitbou nad biřmovaným a udělením jemu požehnání.

Ot. *Co činí biskup, pakli více osob neb i celý zástup najednou biřmuje?*

Odp. Říká onu modlitbu s vzkládáním rukou a onu poslední s požehnáním jen jednou nade všemi biřmovanci.

Ot. *Proč dostává křesťan i při biřmování jméno některého Svatého?*

Odp. Jako u křtu svatého, aby cnosti toho Svatého následoval a v jeho přímluvu u Boha zvlášť se poroučel.

3. Nejsvětější svátost oltářní.

Ot. *S jakými obřady uděluje se tato svátost?*

Odp. Nejprv dá ministrant znamení zvonkem, aby přijímající před oltář klekli, a pak odříkává *konfiteor* čili obecnou zpověď, pro upamatování přijímajících, aby ještě jednou svých hříchů želeli.

Ot. *Co činí kněz po odříkání obecné zpovědi?*

Odp. Nejprv uděluje přijímajícím obecné rozhřešení, pak jim ukazuje sv. hostii řka: „Eihle beránek Boží, jenž snímá hříchy světa!“ a pak říká třikráte: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou, ale toliko

rci slovem, a uzdravena bude duše má“, což oni v prsy se bijíce pošeptmo s ním říkají.

Ot. *Kterými slovy klade kněz přijímajícím sv. hostii na jazyk?*

Odp. Slovy: „Tělo pána našeho Ježíše Krista ostříhej duši tvou k životu věčnému. Amen.“

Ot. *Co činí přijímající z opatrnosti, aby sv. hostie náhodou na zem nepadla?*

Odp. Drží pod bradou otevřenou knihu modlitební.

Ot. *Co činí přijímající po vložení mu sv. hostie na jazyk?*

Odp. Požehnáv se křížem odstoupí uctivě od oltáře a vykonává s pobožností modlitby své.

4. Svátost pokání.

Ot. *Jak chová se při sv. zpovědi kající?*

Odp. Kající klečí na důkaz pokory a lítosti.

Ot. *Jak začíná se zpovídati?*

Odp. Požehnáv se svatým křížem, praví: „Prosím vás, ctihodný otče, za svaté požehnání, abych se mohl z hříchů svých dobře a zcela vyzpovídati.“

Ot. *Co praví na to kněz?*

Odp. Žehnaje jej svatým křížem praví: „Pán buď v srdci tvém a ve rtech tvých, abys hodně a upřímně hříchy své vyznal, ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen.“

Ot. *Co říká kající po obdržení požehnání?*

Odp. Nejprv říká obecnou zpověď, pak se vyznává ze zvláštních hříchů svých, vzbuzuje nad nimi lítost, obnovuje pevné předsevzetí k napravení života, a konečně prosí o rozhřešení a uložení kajících skutků.

Ot. *Co činí na to kněz?*

Odp. Dává kajícímu přiměřená naučení, ukládá mu kající skutky, vztahuje nad ním ruku v způsobu kříže a uděluje mu rozhřešení následujícími slovy: „Smiluj se nad tebou všemohoucí Bůh a uveď tě po odpuštění hříchů tvých k životu věčnému. Amen. — Odpuštění,

rozhřešení a prominutí hříchů tvých uděl tobě všemohoucí a milosrdný Hospodin. Amen. — Pán náš Ježíš Kristus rozhřeš tebe, a já mocí jeho rozhřešuji tebe ode vši pokuty církevní (vyloučení z církve a zákazu služeb Božích), jak dalece mohu a ty potřebuješ. — Načež já tebe rozhřešuji ode všech hříchů tvých ve jmenu Otce i Syna i Ducha svatého. Amen. — Umučení Pána našeho, Ježíše Krista, zásluhy blahosla-vené Marie vždy panny a všech Svatých nechť ti k tomu dopomohou, aby vše, cokoli jsi dobrého vykonal a zlého přetrpěl, sloužilo tobě k odpuštění hříchů, rozmnožení milosti a odplatě života věčného. Amen.“

Ot. *Co činí kající?*

Odp. Žehná se svatým křížem, bije se třikráte v prsa slovy: „Bože! buď milostiv mně hříšnému,“ a odstoupiv, vykonává uložené pokání a jiné přiměřené modlitby.

5. Svátost posledního pomazání.

Ot. *Kde se uděluje svátost tato?*

Odp. V bytu nemocného, kterýž k tomu cíli přiměřeně připraven býti má.

Ot. *V čem záleží úprava tato?*

Odp. Připraví se v něm stolek ubrusem pokrytý, a na ten se postaví u prostřed křížek mezi dvěma svícema, pak nádobka s vodou, kousek chleba a trochu soli.

Ot. *K čemu má tato voda, chléb a sůl sloužiti?*

Odp. Kněz sobě ve vodě umývá prsty, kterými nemocnému nejsvětější svátost podával, chlebem a solí však čistí sobě prsty, jimiž sv. pomazání konal.

Ot. *Co se má pak se všemi těmi věcmi státi?*

Odp. Mají přijíti na oheň k spálení, aby se nezneuctily.

Ot. *Co činí kněz při udělování posledního pomazání?*

Odp. Modlí se rozličné modlitby, kterýmiž Pána Boha prosí, aby příbytek nemocného požehnatí, tohoto pak milostí svou posilniti a jemu ztraceného zdraví, pakli mu to ku spasení prospěšno jest, navrátiti ráčil.

Ot. *Čím počíná kněz vykonávati svaté pomazání?*

Odp. Vzkládá pravou ruku na hlavu nemocného modle se při tom, aby Bůh na přimluvu všech Svatých všelikou moc zlého v něm potlačiti ráčil.

Ot. *Jak vykonává kněz sv. pomazání?*

Odp. Maže palcem pravé ruky v svatém oleji namočeným nemocného a sice v podobě kříže na očích, uších, nosu, pysku, dlaních a nohou, říkáje při tom pokaždé: „Skrze toto svaté pomazání a své neskončené milosrdenství odpust tobě Pán, cokoliv jsi provinil — zrakem — sluchem — čichem — chutí a řečí — dotknutím — chůzí. Amen.“

Ot. *Co bývá s posledním pomazáním obyčejně spojeno?*

Odp. Přijetí svátosti pokání a oltářní, a počíná-li již umírati, udělení odpustkův, což se vše nazývá *zopatřením nemocného*.

6. Svátost svěcení kněžstva.

Ot. *Čím se děje přijetí do stavu duchovního?*

Odp. Tím, že biskup onomu, jenž do stavu duchovního vstupuje, vystříhne vlasy na hlavě v způsobě kříže a jej u přiměřené modlitbě krátkým bílým rouchem oděje.

Ot. *Kolikeří jsou duchovní?*

Odp. Dvojí, *světští* t. j. především k duchovní správě po osadách určení, aneb *řeholní* čili v klášteřích žijící (mnichové).

Ot. *Co se vyrozumívá svěcením kněžstva?*

Odp. Udělení všech jak nižších tak vyšších řádů.

Ot. *Jak uděluje biskup řády nižší?*

Odp. Modlitbou, podáním nástrojů k vykonávání udělených řádů potřebných, a napomenutím k svědomitému vykonávání povinností s těmito řády spojených.

Ot. *Co podává biskup tomu, ježž do některého řádu nižšího přijímá?*

Odp. *Ostiarovi* čili vrátnému chrámu podává klíč a káže mu, by zazvonil, pro upamatování, že bude

jeho povinností, dveří chrámových otvírati a zavíratí, jakož i věřících zvoněním k službám Božím svolávati. — *Lektorovi* čili čtenáři a *exorcistovi* čili zažehnavací podává knihu, v kteréž čtení z písma svatého a zařikání zlého ducha obsaženo jest. — *Akolitovi* čili sluhovi u oltáře konečně podává svícen a konvičky na význam, že bude jeho povinností, svíce při službách Božích rozsvěcovati a ke mši svaté víno a vodu chystati.

Ot. *Který z duchovních řádů jest první mezi vyššími?*

Odp. *Podjakenství*, kterým duchovní k svobodnému stavu a modlení církevních hodinek (breviáře) se zavazuje.

Ot. *Které obřady vykonávají se vůbec při udělování vyšších řádů?*

Odp. *Oaříkávání litaní o všech Svatých*, mezi kterým biskup svěcení na zemi před oltářem položeného znamením svatého kříže žehná, při tom Boha prose, aby jej k nastávajícímu řádu požehnáním svým posvětil a posilnil, a pak *vzkládání rukou a modlitba*.

Ot. *Jaké obřady koná biskup při svěcení podjahna?*

Odp. Podává mu kalich s patenou, konvičku s vodou na míse a ručníček, pak mu zahalí hlavu humerálem, navlekne mu na levou ruku manipl, oděje jej dalmatikou, a konečně podá mu epištolní knihu. Vše to stává se na vyznačení povinností jeho.

Ot. *Co činí biskup při svěcení jahna?*

Odp. Nejprv se táže přítomných, zdali kdo z nich s dobrým svědomím má co proti němu, pak se modlí litanie o všech Svatých, po které pravici svou na hlavu jeho položí rka: „Přijmi Ducha svatého ku pomoci v boji proti ďáblu a ponoukání jeho;“ dále mu položí štolu na levé rameno a sváže konce její pod páždím nad pravým bokem, oděje jej dalmatikou, a konečně podá mu knihu svatého evangelia.

Ot. *Co to vše znamená?*

Odp. Moc, vykonávati povinnosti s řádem jahenským spojené.

Ot. *Jaké obřady vykonává biskup při svěcení kněze?*

Odp. Svěcení to děje se vždy mezi mší svatou od biskupa slouženou. *Po epištole* obrátí se biskup od oltáře a táže se přítomných, jako při svěcení jahna, na hodnost svěcence. Na to se modlí kleče, k oltáři obrácen, litanie, a potom vloží svěcenci a po něm všickni přítomní kněži obě ruce na hlavu, pak vztáhne spolu s kněžími nad ním pravici modle se za něj. Dále mu přeloží štolu přes prsa v podobě kříže, oblekne jej v ornát, který však, na význam, že ještě úplné moci kněžské nemá, na zádech na polo přeložen jest, maže olejem křtěnců přední dva prsty a dlaně rukou jeho, prose při tom Boha: aby, cokoliv těmato rukama žehnáno neb svěceno bude, Bohem samým požehnáno a posvěceno bylo. Konečně podá mu patenu s hostií a kalich s vínem k dotknutí, řka při tom: „Vezmi moc přináseti Bohu oběť a slaviti mši svatou za živé i za mrtvé.“ — *Při obětování* podává svěcenec kleče biskupovi sedícímu rozžatou svíci na důkaz osvícené víry a planoucí lásky své k Bohu a k bližnímu. — *Před přijímáním* líbá biskup svěcence v tvář na důkaz své otcovské k němu lásky. *Po přijímání* odřikává svěcenec apoštolské vyznání víry, načež mu biskup obě ruce na hlavu položiv uděluje moc odpouštětí a zadržovati hříchy, a spustí mu ornát dolů. Konečně pojav obě ruce nového kněze táže se ho, zdali jemu i nástupcům jeho poslušným a uctivým býti chce, a když mu to přislíbí, políbí jej řka: „Pokoj Boží buď s tebou.“ Na to dokončí mši svatou a novému knězi udělí požehnání.

Ot. *K čemu všechny tyto obřady směřují?*

Odp. K vyobrazení moci a povinností kněžských.

Ot. *Jak se jmenuje první mše svatá, kterou novosvěcený kněz slouží?*

Odp. *Primice* (prvotiny), po níž uděluje přítomným požehnání vzkládáním rukou a přiměřenou modlitbou.

Ot. *Jak se děje svěcení na biskupa?*

Odp. Mezi mší svatou, kterou zvolený za biskupa spolu se svým světitelem, tento u velkého, onen u postranního oltáře, slouží, konají se tyto obřady po epi-

štole, při obětování, při přijímání a po ukončení mše svaté.

Ot. *Co činí biskup po epištole?*

Odp. Po odříkání litaní vloží svěcenci knihu svatého evangelia na šíji a hlavu k vyobrazení, že jako biskup opatřen býti má důkladnou známostí zjevení Božího; pak mu vloží ruce na hlavu, řka: „Přijmi Ducha svatého!“ dále jej maže na vrchu hlavy svatým křížmem, na prstech však svatým olejem, podá mu biskupskou berlu a oblekne mu prsten.

Ot. *Co se děje při obětování?*

Odp. Svěcenec podává světiteli dvě hořící svíce, dva chleby a dva soudečky s vínem na památku onoho starobylého obyčeje, vedle kteréhož v prvních časech církve všickni věřící ke mši svaté přinášejíce dary je v ruce biskupovy kladli.

Ot. *Co jest pozoruhodno při přijímání?*

Odp. Že se světitel a svěcenec vespolek políbí, a na důkaz lásky a jednoty z jedné svaté hostie a z jednoho kalicha přijímají.

Ot. *Co se koná po skončené mši svaté?*

Odp. Po skončení mše svaté přistoupí svěcenec k světiteli, který mu infuli (biskupskou čepici) na hlavu postaví, a na ruce rukavice navlekne, na to jej vede k biskupskému sedadlu (trůnu), usadí ho na něm, odkud pak posvěcený biskup přítomným první požehnání udělí.

7. Svátost stavu manželského.

Ot. *Které církevní obřady jsou při svátosti stavu manželského?*

Odp. Po společném slibu snoubenců, položí kněz štolu na jejich sobě podané pravé ruce, pokropí je svěcenou vodou, a uděluje jim požehnání.

Ot. *Co znamená to položení stoly?*

Odp. Že církev svatá potvrzuje sňatek a jejich společný slib.

Ot. *Proč kropí kněz nové manžely svěcenou vodou?*

Odp. Na vyjádření prosby k Bohu, aby svou milost a nebeské požehnání na ně vylil.

III.

O svěceninách.

Ot. *Co jsou svěceniny či žehnaniny?*

Odp. Svěceniny jsou bohoslužebné úkony, svátostem sice velmi podobné, moci však jich nemající.

Ot. *Které svěceniny konají se každoročně v chrámu Páně?*

Odp. Žehnání svíce, popele, ratolestí, nového ohně a světla, křestní vody, pokrmů a nápojů.

Ot. *Kterou vodu nazýváme svěcenou či žehnanou?*

Odp. Tu, již buď kněz osoby a věci kropí, aneb kterouž se věřící sami ku př. při vstupování a vycházení z kostela pokropují.

Ot. *Jaký význam má toto kropení?*

Odp. Projevuje se jím prosba k Bohu, aby tu osobu neb věc, jež se kropí, od duchovní poskvrny tak očistiti ráčil, jako se vodou všeliké skvrny na těle čistí.

Ot. *Jak se koná žehnání této vody?*

Odp. Modlitbou, znamením svatého kříže a příměsením do ní soli.

Ot. *Co se modlí kněz při žehnání této vody?*

Odp. Aby tam, kdekoliv jí kropeno bude, panovala čistota srdce a blaho těla i duše.

Ot. *Proč se do ní dává sůl?*

Odp. Pro upomenutí věřících, aby při každém pokropení obnovili slib na křtu svatém učiněný, že se chtějí varovati nákazy hříchu.

Ot. *Z jaké příčiny žehnají se ještě i jiné mnohé věci?*

Odp. Na vyprošení od Boha, aby se jich užívalo podle svaté vůle jeho a aby sloužily lidem ku zdraví těla i duše.

Ot. *Jmenujte některé takové svěceniny?*

Odp. Svěcení a žehnání *kostelů a oltářů, posvátných nádob, obřadních rouch, obrazů a soch, zvonů a hřbitovů.*

Ot. *Které obřady vykonávají se vůbec při všech těchto svěceních a žehnáních?*

Odp. Kropení svěcenou vodou, znamení svatého kříže a přiměřená modlitba, kterou se Bůh prosí, aby žehnanou osobu neb svěcenou věc k určenému cíli svou milostí uspůsobiti, a těm, kdo té věci zbožnou myslí užívati budou, požehnání svého uděliti ráčil.

Ot. *Které obřady jsou při svěcení kostela?*

Odp. Některé z nich vykonává biskup *vně*, jiné *vnitř* kostela.

Ot. *Jaké obřady vykonává biskup vně kostela?*

Odp. Nejprvé rozprostře se na zemi před kostelem, pak obchází třikráte kostel kropě ho a pokaždé tluče berlou svou na dveře kostelní, a konečně dělá touž berlou na prahu hlavních dveří znamení svatého kříže.

Ot. *Co značí rozprostření se biskupa na zemi?*

Odp. Že do kostela jakožto domu Božího s nejhlubší pokorou vcházeti a v něm nejuctivěji chovati se přísluší.

Ot. *Co činí biskup při tom?*

Odp. Modlí se s duchovenstvem nejprvé sedm kajících žalmů a pak litanie o všech Svatých.

Ot. *Co značí trojí obcházení a kropení kostela?*

Odp. Že stavení to od jiných příbytků odloučeno a k službě trojjediného Boha určeno býti má.

Ot. *Proč tluče biskup po třikráte na dveře kostelní?*

Odp. Pro upamatování, že Syn Boží velikým namáháním bránu království nebeského nám otevřítí ráčil.

Ot. *Proč dělá biskup berlou kříž na prahu?*

Odp. Na znamení, aby zlý duch, nad nímž Pán Ježíš křížem zvítězil, do chrámu toho přístupu neměl,

jakž na to ukazují slova při dělání tohoto kříže od biskupa pronešená.

Ot. *Které obřady koná biskup vnitř kostela?*

Odp. Po vzývání Ducha svatého píše berlou na zemi u prostřed kostela popelem posypané abecedu latinskou a řeckou v způsobu kříže, pak kropí stěny a podlahu kostela a konečně maže svatým křížmem dvěře, stěny na oněch místech, na nichž namalováno jest dvanácte křížů, u nichž dvanácte svící hoří.

Ot. *Co znamená to psaní abecedy?*

Odp. Že, jako mocí kříže Kristova národové rozličných jazyků v jednu církev shromážděni byli, tak též všickni věřící jako jedna rodina vespolek se milovati mají.

Ot. *Proč kropí biskup podlahu a stěny chrámu?*

Odp. Pro upamatování věřících, aby na místě tom modlitby své a oběť mše svaté čistým a kajícím srdcem Bohu přinášeli.

Ot. *Co znamená mazání dveří a dvanácte oněch křížů na stěnách svatým křížmem?*

Odp. Že to posvátné místo, kdež se ona víra, již dvanácte svatých apoštolů po všem světě hlásalo, vyučovati bude.

Ot. *Které jsou obřady při svěcení oltáře?*

Odp. *Mazání* svatým olejem a křížmem, *pálení* na něm voskového světla a *vložení* v něj ostatků Svatých.

Ot. *Proč maže biskup oltář?*

Odp. Na památku, že arciolec Jakob kámen, na němž ono nebeské vidění měl, olejem polil a tak za oltář posvětil.

Ot. *Jakým způsobem koná se toto mazání?*

Odp. Biskup maže na něm pět křížů, čímž naznačuje pět ran Krista Pána, jež oltářní kámen představuje.

Ot. *Proč se pálí světlo na tom oltáři?*

Odp. Na vyobrazení živé víry, že Kristus Pán —

světlo světa — na oltáři při mši svaté nebeskému Otci za nás se obětuje.

Ot. *Proč klade biskup do oltáře ostatky Svatých?*

Odp. Na památku, že první křesťané v časech pronásledování mši svatou nad hroby svatých mučovníků slavívali.

Ot. *Jakými obřady vykonává biskup svěcení zvonů?*

Odp. Nejprv obmyje zvon při říkání žalmů svěcenou vodou vnitř i zevniř, pak jej maže svatým křížem a olejem nemocných, na to jej okurkuje kadidlem a konečně říká částku svatého evangelia o Martě (Luk. 10, 38—42).

Ot. *Co to vše znamená?*

Odp. *Umytí* značí, abychom zvoněním k službám Božím voláni jsouce, s čistou myslí přicházeli; mazání děje se pro upamatování, bychom od té doby, v které jsme v svátosti biřmování svatým křížem pomazáni byli až do smrti, před níž svatým olejem nemocných pomazáni býváme, statečně proti nepřítelům spasení svého bojovali; *kadidlem* okurkuje se zvon, poněvadž věřící k oběti Páně a modlitbě svolávati bude; a konečně čte se řečená částka svatého evangelia proto, aby věřící, když zvon tento je do chrámu Páně volati bude, nedali se jako Marta od poslouchání slova Božího domácím zaměstnáním zdržovati.

Ot. *Jak se obyčejně nazývá svěcení zvonů?*

Odp. Křtem, ne jako by se zvonu křest uděloval, nýbrž že se mu při jeho posvěcení jméno některého svatého dává a že při tom stávají kmotři čili svědkové tohoto posvěcení.

Ot. *Jakými obřady světí se hřbitov?*

Odp. Nejprvé postaví se světitel pod kříž, den před svěcením u prostřed hřbitova postavený, postaví na

kůl před křížem stojící tři rozžaté svíce znamenají tím, že trojjediný Bůh jednou mrtvé z hrobu vzkřísí; pak poklekna modlí se litanie o všech Svatých a jiné na vzkříšení vztahující se modlitby; na to jde kolem hřbitova, kropě místo to svěcenou vodou; a konečně navrátiv se ku kříži přendá ony tři svíce na kříž, řka při tom: „Vy živi budete, neb Spasitel váš žije a bdí nad vámi. On staví korouhev vítězství svého právě na tom místě, kde smrt přemohla váš.“

Ot. *Jak se koná pohřeb?*

Odp. Zpěvem pohřebních písní a žalmů, zvoněním, modlitbou, pokropením rakve svěcenou vodou, pálením kadidla i světla a průvodem z příbytku zemřelého na hřbitov.

Ot. *Proč se zvoní?*

Odp. Dílem se tím věřící na zesnutí jednoho z nich upozorňují, dílem k modlitbám za duši jeho vyzývají.

Ot. *Jaký jest obsah modliteb při pohřbu vykonávaných?*

Odp. Při pohřbu dospělých prosí kněz Boha, aby je od viny hříchů sprostí a do slávy věčné duše jejich přijmouti ráčil; při pohřbu dítek však prosí Boha o spojení jich s blahoslavenými dítkami v ráji nebeském.

Ot. *Čím se tento rozdíl mezi pohřbem dospělých a dítek ještě znázorňuje?*

Odp. Barvou rouch kněžských, jelikož se při pohřbu dospělých barvy černé na důkaz smutku, při pohřbu pak dítek barvy bílé na význam nevinnosti užívá.

Ot. *Co znamená okuřování zemřelého?*

Odp. Uctivost k tělu lidskému, kteréž bylo příbytkem nesmrtelného ducha, chrámem Božím, posvěceným svatými svátostmi a určeno k slavnému z mrtvých vstání.

Ot. *Proč se při pohřbu pálí světlo?*

Odp. Na význam světla pravé víry, v kterémž zemřelý za svého živobytí kráčel, a na vyobrazení obsahu modliteb od církve sv. za vyprošení pro něj světla věčného konaných.

Ot. *Proč se děje průvod?*

Odp. Na důkaz bratrské lásky a uctivosti k zemřelému.

Ot. *Čím se končí pohřeb?*

Odp. Vpuštěním rakve do hrobu.

O B S A H.

	Stránka
Úvod	1
Částka první.	
I. O osobách bohoslužebných	1
II. O místech bohoslužebných:	
1. o kostelích .	3
2. o hřbitovech	4
III. O nářadí, nádobách a rouchu bohoslužebném:	
1. v chrámu Páně .	4
2. při mši sv. zvlášť	6
3. mimo mši sv. .	8
IV. O času čili roku a denním	10
Částka druhá.	
I. O službách Božích.	
A. Dopolodní služby Boží	25
1. o mši sv.	26
2. o posvátných se mši sv. spojených úkonech	32
3. o kázání	33
B. Odpolední služby Boží	33
C. O jiných pobožnostech	34
II. O svatých svátostech	35
1. svátost křtu	36
2. biřmování	38
3. nejsvětější svátost oltářní	39
4. svátost pokání	40
5. svátost posledního pomazání	41
6. svátost svěcení kněžstva	42
7. svátost stavu manželského .	45
III. O svěceninách	46

Stručný dějepis církevní pro školu a dům. Sepsal K. Třipmann, katecheta na m.řšt. školách v Roudnici. Cena 40 kr., váz. 52 kr.

Konsistoř arcibiskupská píše p. spisovateli dne 10. prosince 1874 takto:

„Uznávajíce Vaši pilnost, snahu a horlivost, s jakouž o vzdělání svém pracujete, srovnáváme se s kritikou v „Časopise katol. duchovenstva“, že knížka uvedená *jest psána duchem církevním, řečí srozumitelnou, slohem plyným, a mnohé poznámky vedle textu menším písmem svým valně přispívají k přehlednosti a snadnějšímu věci se přiučení.*“

Učebná kniha katol. náboženství pro nižší třídy škol středních. Dle Fr. Fischera vzdělal Frant. Vinklář. Třetí, opravené vydání. Ceny: seš. 80 kr., ztuha váz. 92 kr. — Schválena arcib. konsistoří Pražskou dne 13. ledna 1869, č. 349.

Duchovní promluvy k mládeži na školách středních a měštanských. Sepsal Jan Ev. Hulakovský, katecheta při c. k. reálném gymn. v Třeboni. Pro první běh školního roku. Cena 1 zl. 20 kr. — *Schváleny* bisk. Ordinariatem Budějovickým.

Exhorty k studujícím na vyšších školách středních. Sepsal Fr. V. Perútka, gymn. katecheta v Uh. Hradě. 192 stran. Cena 1 zl. 40 kr.

Stručná mluvnice česká pro školy a dům. Sepsal Jos. Beran, učitel. Druhé, opravené a rozmn. vydání. Cena 50 kr., váz. 62 kr. Vydání první schválilo 26 učit. jednot českomoravských.

O správném užívání přestupníků v české řeči. Našemu učitelstvu věnuje Em. J. Mittner, farář v Budči u Mor. Budějovic. Cena 36 kr.

Brus příspěvkem ku skladbě srovnávací. Sepsal gymn. prof. Vinc. Prasek. Cena 50 kr.

O instrumentále. Sepsal prof. Fr. Bartoš. Cena 60 kr.

Časoslovo české ve významu a bohatosti svých tvarův prostých a předložkových. Sepsal gymn. prof. Em. Týn. Cena 1 zl.

Stručný přehled dějin literatury české doby staré a střední. Pro žáky škol středních sestavil Jan Vesnický. Cena 30 kr.

Nikolauův Dějepis český v obrazech pro mládež na školách obecných a měštanských. Třetí, oprav. a rozmn. vydání opatřil Fr. A. Zeman, učitel. S obrázkem titulním a více pův. obrázky. Cena 50 kr., váz. 62 kr.

Nikolauovy Obrázky z dějin vlasti pro mládež československou. Dle Nikolauova „Dejepisu českého v obrazech“ k 3. vydání připraveného, upravil Fr. A. Zeman, učitel. Se 14 pův.

Fysika pro měštanské školy chlapecké a dívčí, jakož i k úžitku učitelstva na školách obecných. Sepsal prof. Ev. Stoklas. Se 118 obrázky. Druhé, opravené a rozmn vydání. Cena 80 kr., váz. 92 kr.

Stručná fysika k potřebě mládeže škol obecných. Sepsal prof. Ev. Stoklas. Druhé, opravené vydání. Se 57 obrázky. Cena 48 kr., váz. 60 kr.

Vycházky do přírody. Prostonárodní výklady z fysiky. Sepsal prof. Ev. Stoklas. Se 40 pův. obrázky. Cena 1 zl., skvostně váz. 2 zl.

Stručný obrázkový přírodopis pro mládež. Sepsal řed. Josef Soukup.

Část I. Ssavci. S 59 původními obrázky	} Část 20 kr.
" II. Ptáci. S 50	
" III. Obojživelníci, plazi, ryby. S obr.	

Krasopisné vzory pro školu a dům. Napsal řed. Vinc. Podhajský. Sešit 1. písmo latinské, 2. německé a 3. francouzské. Sešit za 30 kr.

Kreslení pro školy národní. Sestavili učitelé

Pražští Balcar, Kryšpín, Mašek a Svoboda. Vydáno posud 11 sešitův po 10 listech. a sice pro I. třídu 3, II. a III. 3, IV. 3 a doplňovací sešity 2. Každý za 30 kr. a text k tomu (sv. XX. „Bibliotéky paedagogické“) za 30 kr.

Vlast. Kytice z básní vlasteneckých, kterouž uvil Jos. Zapletal. Cena 50 kr., vkusně váz. 1 zl. 20 kr.

Bibliotéka paedagogická.

Sbírka spisův pro učit. kandidáty, učitele, pěstouny a vzdělavatele lidu vůbec.

Sv.	I. Komenského <i>Didaktika analytická</i> . S podob. spis. 50 kr.
"	II. Mošnera <i>Pěstounka</i> . S podob. spis. 80 kr.
"	III. Hakla <i>Nauka o těle lidském</i> . S 29 vyobr. 60 kr.
"	IV. Škody <i>Katechetika</i> . 3. vydání. 1 zl. 80 kr.
"	V. Vlka <i>Vyučování počtům</i> . I. díl. S 2 tab. 70 kr.
"	VI. <i>O instrumentále</i> od prof. Bartoše 60 kr.
"	VII. Vlka <i>Vyučování počtům</i> . II. díl. Cena 80 kr.
"	VIII. Tille-a <i>O mapách</i> . S obrázky. 60 kr.
"	IX. Týna <i>Časoslovo české</i> . 2. vydání. 1 zl.
"	X. Svobody <i>Školka</i> . 2. vydání. S podob. spis. 1 zl. 50 kr.
"	XI. Salzmannova <i>Račinka</i> . 60 kr.
"	XII. Melichara <i>O řekách českých, moravských a slezských</i> . S vodopisnou mapou. 36 kr.
"	XIII. Wellnera <i>O národním hospodářství</i> 80 kr.
"	XIV. Procházky <i>Nauka o domácím hospodářství</i> . 1 zl.
"	XV. Matějky <i>Hudební tabule</i> . 3 zl.
"	XVI. Šimka <i>Vychovatelství</i> : I. Paedagogika. 1 zl.
"	XVII. " " II. Didaktika. 1 zl. 20 kr.
"	XVIII. " " III. Dějiny vychovatelství. 2 zl.
"	XIX. Svobody <i>Zlatodol</i> . 2. vyd. S podob. spis. 60 kr.
"	XX. <i>Kreslení pro školy národní</i> . (Text.) 30 kr.
"	XXI. <i>Počátky dušesloví</i> od prof. Jos. Šauera z Augenburgu. 1 zl